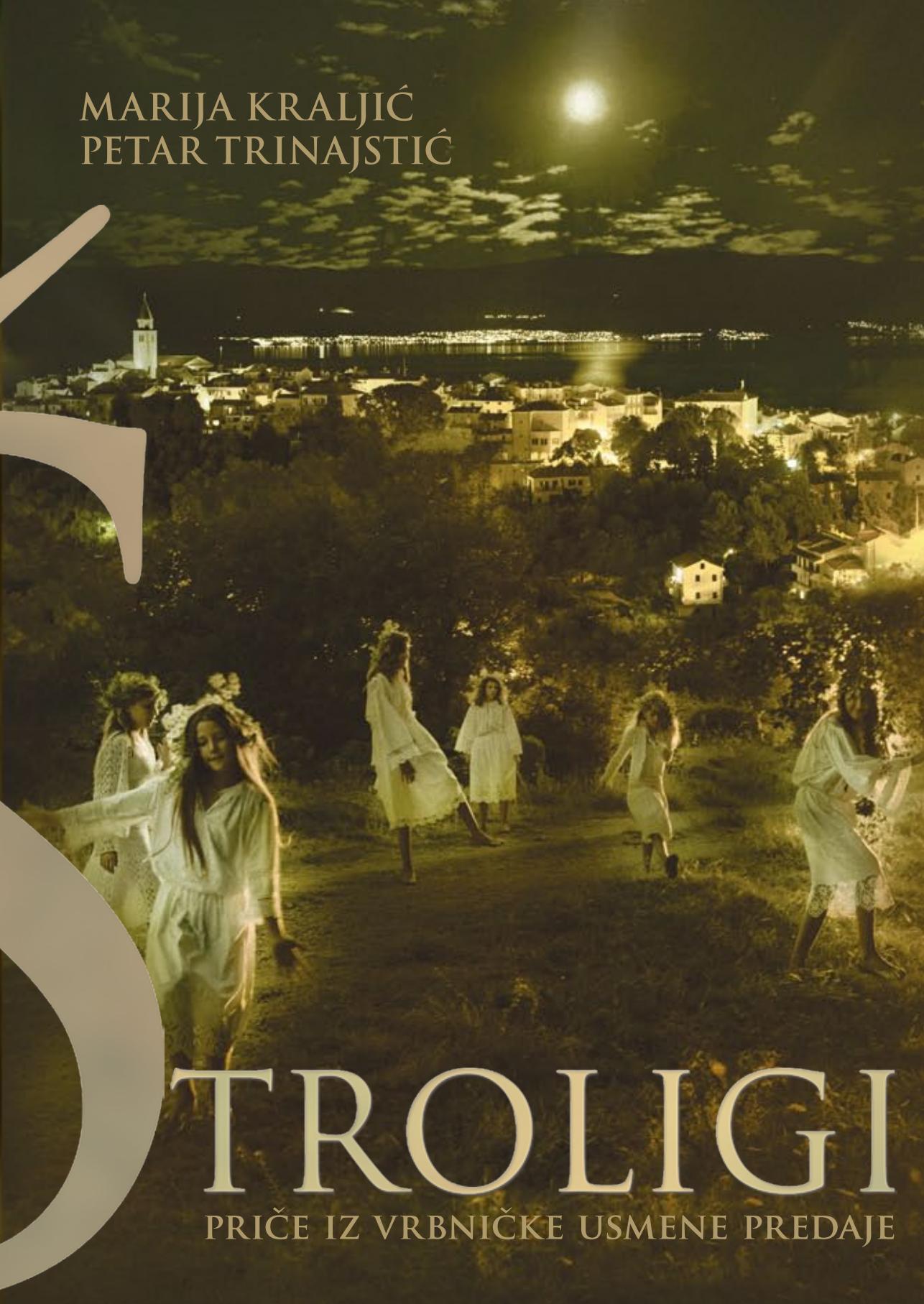

MARIJA KRALJIĆ
PETAR TRINAJSTIĆ

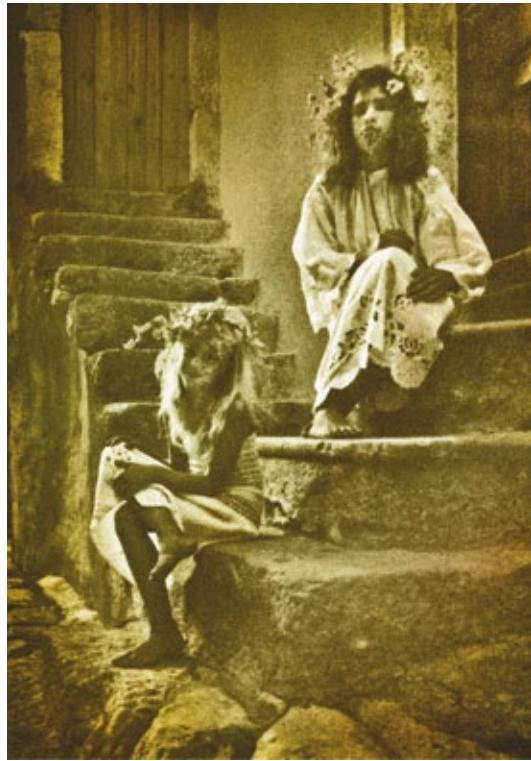

TROLIGI

PRIČE IZ VRBNIČKE USMENE PREDAJE

SIRANA
Gligora
KOLAN-PAG

Marija Kraljić - Petar Trinajstić

Štroligi

Materi, ocu
dedu i babi,
na spomen.

**Pravjali su onisti,
ki su čuli od onih,
ki su na svoje uši čuli
od onistih, ki su
na svoje oči videli,
ki su doživeli.
Oni su pravjali,
mi smo habali.**

**I tako deje
I tako naprid...**

ŠTROLIGI

PRIČE IZ VRBNIČKE USMENE PREDAJE

nakladnik GRAFIKA ZAMBELLI
za nakladnika RUDOLF ZAMBELLI

koncept i oblikovanje PETAR TRINAJSTIĆ

lektorica i jezična savjetnica
dr. VLASTA SINDIK-POBOR

MARICA STAŠIĆ MILIĆ
korektura MARIJA KRALJIĆ
recenzentica IVANA VLADILO
priprema i tisk ZAMBELLI Rijeka

tiskano o Božiću 2011.

foto copyright PETAR TRINAJSTIĆ

CIP zapis dostupan u računalnom
katalogu Sveučilišne knjižnice Rijeka
pod brojem 121016011

ISBN 978-953-7070-23-6

ZAHVALE

Od srca hvala pokojnoj dr. Vlasti Sindik - Pobor. Čudo besed smo projudikali. Išćivali onu pravu i najzada se složili da more bit *jeno i jedno, pelno i plno, Verbnik i Vrbnik, človik i čovik*. Pomogla mi je sveton, jeden del štrolig je pročitala i kako bi se stručno reklo *lektorirala*.

Hvala, dragoj Marici Stašić Milić. Va potribi, ni mi bilo teško zateć se Na mori i svetovat se z Maricun.

Fotografske priče Pera Trinajstića ka je rasla napored s knjigun ne bi bilo bez dice: Barbare, Tereze, Mare, Nine, Dine, Ane, Andreja, Borne, Petra, Anamarije, Dore, Nikole, Iva, Marije, Silvije, Vida, Darija i Ivana, bez njihove radosti i zauzetosti. Ne bi je bilo bez velike pomoći Ivane, Marine, Rozalije, Ursule, Bartola, Luke, Lucije i Marijana. Zahvaljući Sirani Gligora, Galeriji Vrbnik, Dezinsekciji Rijeka i obitelji Brnić-Bernic knjiga je postala veća i ljepša. Svin od srca, hvala.

Marija i Pere

PROSLOV

Ovu zbirku nazvala sen Štrolgi jer je moj predec Ive Parčić tako zval priče ke je pravjal svojin vnukan od kih je jedna bila moja mat. Pripovidal je o vrimenu kada su z judmi živeli sva sila stvori dobrih i hudih - posobojnih. Bili su to maličići, ki su po gradu delali malana, vili, višće, kersniki, mori... Svi su oni imeli nike moći ke obični čovik ni imel. Oni, ako su oteli mogli su juden pomoć, ma su mogli i odmoć.

Va ditenstvu sen rasla mej judmi ki su voleli i umeli lipo pripovidat. V leti navečer sideli smo po stelbah, va dvoru, hladili se. Zimi bi se susedi spravili vokolo komina da se steple i da njin vreme pasa va kunpaniji.

Poteklo bi ondat pripovidani. Vavik bi niki od njih počel po prilici evako: - Spominješ se ti Osipe ili Marija - poimence bi nikoga od prisutnih prozval - če se je dogodilo - pripovidač bi točno imenoval komu se je to nič dogodilo i kadi. Mi dica smo habali, nismo se dali poć spat, makare su te priče znali bit jako strašjive, naša znatiželja bila je jača i veća od straha.

Va to vrime mi dica nismo imeli slikovnic. Po kućah je bilo knjig i čitali su se. Va molitvenicih sva sila svetih figuric. Po zidu sliki svetac i svetic božjih. V Roču, na sufitu cela godišća Vienca, Doma i sveta. Komać sen naučila čitat, a ded mi je dal v ruki Čuvaj se senjske ruke i sveku večer sen mu čitala po nikoliko stranic.

Kešnje bin čegod od onoga če su pripovidali moja mat i nje kunpanjice zapisala da se ne pozabi. Bez njih ove knjižice ne bi bilo. Njihovu usmenu predaju, sedaj kada je prišel red na me, oblikovala sen va ove priče.

A one su mogli bit napisane samo na našen verbenskon zajiku. Dokla sen pisala, prihivali su mi napamet besedi na ke sen bila posve pozabila.

Va govoru našen domaćen riće vrime kojstoga više ni. Naše "če" veživa ono će je bilo i će je sedaj. Spaja ono će je zasprave bivalo ze onin će smo žeeli da bude, a ni moglo bit, pek je ušlo va semje, va štroligi va besedi.

Sva lipota i muka živjenja na ovon kamiku nad moren iskri va besedi domaćoj, verbenskoj, teploj kako letnji dan, kako more gelbokoj, kadagodare kako valomet tverdoj.

Marija Kraljić

Jerko Kestavčić ze oslon na Čerencu osamdesetih godina 20.st.

NEKOLIKO RIJEČI UZ FOTOGRAFIJE U KNJIZI

Zašto pisati o fotografiji kada prevladava mišljenje da jednom slikom se može reći više nego s tisuću riječi. Zar je onda potrebno da autor objašnjava svoju fotografiju da bi drugi razumjeli njegovu namjeru, poruku ili s većim oduševljenjem prihvatili njegov rad. Je li potrebno da objašnjavam zašto ima toliko voštanica na fotografijama u ovoj knjizi ili zašto sam na nekim fotografijama namjerno smanjio oštrinu, zašto sam nekima reducirao boju, drugima pojačao saturaciju i pojedinu boju, zašto su neke fotografije snimljene podvodnom kamerom, a neke iz aviona, zašto su neke fotografije dokumentarne, a druge režirane, zašto su neke fotografije fotomontaže ili su rezultat dugotrajne računalne obrade.

S obzirom na karater ove knjige nisam u mogućnosti detaljno opisati svoje zamisli, sve elemente i parametre snimanja i postprodukcijske računalne obrade kojom je tek ostvaren istinski dijalog između ograničenih tehničkih i programiranih mogućnosti fotoaparata i kreativnosti autora; da shvatite moje namjere, kulturni kontekst i postignuto ostvarenje u smislu čina pisanja i fotografiranja, oplemenjivanja zajedničkog djela teksta i fotografija što je vrlo izazovan ali ni malo jednostavan poduhvat.

Ovoga ljeta Marija mi je dala tekst svojih *štroliga*. Zamolila me da ih pročitam i napravim nekoliko fotografija. To je bio početak naše suradnje. Isprva sam pomislio i odmah predložio da bi možda zbog fluidnosti teme uz njih bolje odgovarale ilustracije. Marija se nije složila s mojim prijedlogom. Jednostavno je rekla: - *Daj se čapaj Pere posla, ja znan da ćeš to ti najboje udelat. Ne iščen od tebe da ilustriraš sveku štroligu. Neka*

tvoje fotografije pričaju o Vrbniku u duhu mojih štroliga i vremenu u kojem su one domišljene. Hitila je ješku i ja sen zagrizel.

Zašto? Odgovor se krije u pitanju zašto se ja već pedeset godina družim s fotoaparatom. Zašto sam snimio stotinjak filmova ili pola milijuna fotografija, izdao petnaestak knjiga, itd.

Prve fotografije snimio sam u Vrbniku koncem pedesetih godina prošlog stoljeća još kao osmoškolac. O Bože, zar je prošlo već više od pedeset godina od tada, a čini mi se kao da je sve proletjelo u jednom trenu. No, ipak znam i svjestan sam da su se u tih pedeset godina dogodile tako drastične promjene koje čovječanstvo do tada nikada nije doživjelo i koje današnja djeca teško mogu shvatiti, a najfuturističniji umovi prve polovice 20. stoljeća nisu mogli ni zamisliti. Sjećam se sedamdesetih godina 20. stoljeća i više puta izgovorenih riječi moga oca, Joža Peri: *-Pere, ma će bi na ovi denešnji svit rekel ded Pere kad bi se dignul z groba i videl da mi imao doma radijo, televizor, frižider, veš mašinu, a od njegove smrti ni pasalo ni dvajset let.* Doista u tih dvadeset godina svijet se je drastično promijenio, a te promjene prigrlio je i Vrbnik u kojem se stoljećima mukotrpan život na dragom kamenu i posnom otočkom tlu odvijao na uvijek isti jednoličan, okamenjen način. A tek kao predah na istom putu rada i opstanka u borbi s prirodom i nepoznatim zlim silama čovjek kroz priču igru, glazbu i ples (tanec i sopeli) njeguje stare običaje i pučke svečanosti. Svi ti običaji i druženja bili su nadahnuti kršćanskim osjećajima i prožeti ostacima starih poganskih rituala, mitova i legendi čije se izvorno značenje izgubilo u hodu vremena. U urbanim naseljima, a Vrbnik je to oduvijek bio, život se stoljećima odvijao po ustaljenom ritmu, takozvanim *kanonskim urama* koje su odgovarale molitvama i misama, zornicama i večernjicama.

Razmišljajući o tim vremenima i takvom životu naviru mi slike najranijeg djetinjstva kada u Vrbniku još nije bilo električne energije. Prve školske zadaće pisao sam uz petrolejku. Kod nas Supci ili u babi Uri i deda Peri na Opjici navečer bi se okupilo poveće društvo, a da bi se prikratilo vrijeme dosadne duge zimske noći uz petrolejsku rasvjetu ili čoricu čiju je skromnu rasvjetu nadopunjavala rasplamsala vatra na kominu pričale su se štroligi, priče koje smo mi djeca - poredani jeden povrh drugoga, na stelbi ka je pejala na gornji pod - pelni straha pažljivo slušali. Te su se priče ponavljale iz večeri u večer, iz godine u godinu. Znal je ded Pere i va brimbiraču zasost il z mojim ocen zatararajkat ili po domaću zakantat. Nekada bi se ta druženja otegla daleko u noć pogotovo kada bi bukaleta ţlahtine kružila od ruke do ruke. Ako se društvo nije imalo namjeru brzo razići svojim kućama znalo se je ki će u kući prekinut taj *vražji pir*. Kada bi se Osip Gršković ded moje ženi Dinki, Osip Parčić Marijin ded, stari Harbić i ostali zaćakulali, oko pol noći skrbna baba Mare bi jih oštros pogjedala i odrešito rekla: –*Ala, već je toga dosta, hote doma spat, ki će se jutro stat, rabi poć delat* – a stari Harbić joj ni mogel ostat delžen pe bi joj vrnul: –*Mare muč, ako sen ti v kući, nisen ti vriti.*

Treba shvatiti i razumjeti to vrijeme u Vrbniku. To je vrijeme bez struje, televizija još ne postoji, ne zna se što je računalo, mobitel, internet, društvene mreže, nema kina, a u cijelom Vrbniku možda je postojao samo jedan radio aparat na akumulator, još se ne razmišlja o svijetu kao *globalnom selu*.

Iako u mom djetinjstvu nije postojala komunikacija masovnih medija kakvu danas poznajemo bio je vrlo jak i djelotvoran usmeno komunikacijski proces u kojem je živa neposredno izgovorena riječ kao i prepričavanje već poznath priča i događaja imalo ključno mjesto. Uz neposrednu usmenu

komunikaciju u Vrbniku u to vrijeme važan izvor informacija bila je fotografija. Jako se cijenila, svaka kuća iako skromno namještena bila je ukrašena fotografijama, a mi djeca uvijek smo zapitkivali *ki je to na sliku*, a onda bi započela beskrajna priča. Fotografija je navještala novo vrijeme, prekretnicu u komunikaciji i načinu života. Zahvaljujući fotografiji i običan čovjek mogao je biti ovjekovječen, a najširi slojevi građana i pučana mogli su svoju sliku i sliku svojih najdražih ostaviti potomstvu. Svi su mogli kupiti sliku svojega zavičaja, grada, ulice. Obiteljske slike prenose se iz generacije u generaciju. Fotografije umrlih i iseljenih simbolično nadomještaju njihovu prisutnost u obitelji...

Za Vrbnik je značajno da je dao Blaža Baronića prvog tiskara i Dragutina Parčića jednog od prvih fotografa u Hrvatskoj koji već 1858. fotografira u Zadru. "Viva la fotografia!" piše Giornale di Fiume iz 1865. "Njezinom zaslugom, a Božjom voljom, nestaju s lica zemlje portreti, te lažne slike koje skrivaju i uljepšavaju nedostatke... Pred fotografijom smo svi u istom položaju – i lijepi i ružni, i vitezovi i pješaci. Živjela, dakle, fotografija, znamenje jednakosti!"

Još kao adolescent postao sam svjestan činjenice da živim u vremenu u kojem se svakodnevno rađaju navještaji novog doba, doba velikih promjena u kojima će neminovno malo pomalo dogorjeti naša starina što su je intenzivno njegovali naši stari kroz svadnevni mukotrpni rad i društveni život koji je uglavnom bio vezan uz crkvena kolektivna okupljanja i stare folkorne običaje, te onaj intimniji, koji se svodio na privatna okupljanja oko ognjišta uz bukaletu vina što se svodio na priču, šalu, zabavu, pjesmu i poneku razuzdanost osobito u mesopusnom razdoblju. Počeo sam razmišljati kako bi bilo lijepo da se od svega toga

nešto zabilježi fotoaparatom. Srećom ujec Tone i frajar od moje sestri Mirjani Ive Polonijo već su imeli fotoaparat te sam koncem pedesetih godina prošlog stoljeća počeo fotografirati, a od početka sedamdesetih godina 20. stoljeća i filmskom kamerom bilježiti ljude i neke događaje kao dokumente vremena. Zahvjući ovoj knjizi neke fotografije iz tog razdoblja će biti objavljene.

Kada mi je Marija ponudila da zajedno s njom budem koautor knjige Štroligi prvo mi se je nametnulo pitanje kako da kreiram i ostvarim fotografiju koja neće biti samo odraz objektivne stvarnosti i neprijatelj poezije i sna, sluškinja nauka i umjetnosti kako je tvrdio Baudelaire čije su riječi dugo bile navođene kao "istinite tvrdnje i teorijski okvir" kojeg su se čvrsto držali mnogi teoretičari i pisci. Postojala je i opasnost da zastranim, ako podcijenim tekst držeći se potpuno oprečne tvrdnje "književnost fotografije je sama fotografija" što ju je napisao ugledni Deni Roche, jedan od predvodnika avangardne poetike. S druge strane kada dva autora rade na zajedničkom ostvarenju uvijek postoji opasnost određenog razmimolaženja i sukoba ili dolazi do većeg angažiranja jednog od njih tako fotograf radi fotografije po tekstu ili da pisac piše tekst na osnovu fotografija. U ovakvoj situaciji postoji opasnost zapadanja u puku ilustrativnost ili ponavljanje već rečenog.

Iz tog razloga u mojoj praksi ja najčešće sam pišem tekst, sniman i biram fotografije, a u ovom slučaju trebalo je stvoriti zajedničko djelo koje bi objedinilo i ispreplelo fotografiju i književni tekst dva različita autora čija knjiga neće biti čisto književna ni čisto fotografска, ali zato kvalitetnija nego da je samo jedno ili drugo.

Prema Flusserevoj filozofiji fotografije, utemeljenoj na tradiciji zapadnoeuropske misli koja ne odvaja duhovno od

fizičkog, točnije tjelesnoga, svekoliku ljudsku povijest obilježuje borba povjesne svijesti protiv magije, pisma protiv slike. Slike su posrednici između svijeta i čovjeka kojemu slike trebaju pomoći u predočavanju svijeta. Flusser smatra da je čovjek prije pisma komunicirao slikom kojoj pripisuje magijsku snagu i karakter, a onda je u drugom tisućljetu prije Krista iz slike izvukao fragmente i od njih sačinio slova i stvorio pismo. S pismom je započelo odčaravanje slika i zaživjela nova sposobnost "pojmovnog mišljenja" čime dolazi do prijelaza iz magijskog u povjesno vrijeme. Bio je to početak povjesne svijesti koja otad postaje oprečna onoj magijskoj čime se otvara središnje povjesno pitanje odnosa tekstova i slika koje je već razvidno iz angažmana židovskih proroka i grčkih filozofa protivnika slika (osobito Platona), što se u srednjem vijeku očitovalo u vidu borbe kršćanstva odanoga tekstu protiv obožavatelja slika tj. pogana. Izumom tiskarskog stroja došlo je do širenja pismenosti među najširim slojevima i do poplave jeftinih tekstova različitih vrsta čime dolazi do novog raslojavljivanja društva i kulture, a čovjek se počeo sve više udaljavati od realnoga svijeta. U takvim okolnostima 19. stoljeća izumljen je svjetlopis, fotografija odnosno tehnička slika kao proizvod aparata na čije osjetljive površine ploče, filma ili čipa djeluju svjetlosne ili druge zrake i tako bilježe trag svojih odraza odnosno slika. Zahvaljujući novoj tehničkoj slici nastaje povjesni zaokret koji postupno nagriza eru tekstolatrije (obožavanje teksta) i jača eru ikonolatrije (obožavanje slike) te Flusser zaključuje: *–Nema te umjetničke, znanstvene ili političke aktivnosti koja je nema za cilj, niti svakodnevne radnje koja ne bi htjela da je se fotografira, bilježi na filmu ili videozapisu.*

Bez obzira koliko su fotografija i na njoj zasnovani moderni mediji danas sve popularniji, uz nju je dobrodošla i riječ bilo da je to riječ kritičara koji će je pojmovno tumačiti, autora koji će predstaviti svoje djelo ili su to pisci i pjesnici koji će na osnovu fotografije stvarati književno djelo za što je vrlo bitan smisao fotografskog snimka.

Kod stvaranja ove knjige u suradnji s Marijom, od faze fotografiranja do izbora fotografija i grafičkog uređenja knjige, nastojao sam da čitatelj uz fotografije što potpunije doživi tekstove, a da izabrane fotografije uz tekstove postanu informativnije, razumljivije, prihvatljivije, samosvjesnije i umjetnički vrednije, misaonije. Da bih bio jasniji, molim pogledajte fotografiju u knjizi na str 2-3. Pokušajte otkriti zagonetku te fotografije, otkriti njenu tajnu, odagnati slijepilo svoga viđenja. Na prvi pogled mnogi od vas neće ni primijetiti da je to fotografija, već će zaključiti da je to neka šarena podloga kako posveta i stihovi ne bi bili otisnuti na čistom bijelom papiru. Sada pogledajte fotografiju na str. 14-15 na kojoj je Marijin otac Jerko Kestavčić, te fotografiju na str. 16-17 na kojoj je moj otac Osip Pera kao i fotografiju na str. 110 - 111 na kojoj vidimo 15 svjeća koje će jedna po jedna biti ugašena na veliki petak. Nakon što sam svakoj od tih fotografija oduzeo oštrinu i sveo ih na gotovo potpunu nefotografivost, da se tek u najnejasnijim obrisima naslućuju prethodne fotografije, sve tri, jednu preko druge, stavio sam u sendvič i tako napravio novu fotografiju preko koje je stavljen tekst posvete i Marijini stihovi. Sada još jednom ponovno pogledajte tu fotografiju na str. 2-3. Imate li i sada kad vam je otkrivena zagonetka, skinuta tajna i otjerano slijepilo viđenja isto mišljenje? Vjerujem da je vaše mišljene o toj fotografiji drugačije i da sliku zajedno s tekstrom doživljavate kao

jednu međusobno usklađenu cjelinu u kojoj tekst nadopunjava sliku a slika tekst.

I dok završavam ovaj tekst i privodim oblikovanje knjige kraju nameću mi se pitanja; Zbog čega je fotografija medij prikrivenih mogućnosti? Zašto tek kad sam fotografiju sveo na nemogućnost prepoznavanja, na nefotografivost, potiče "međusobni dijalog duše sa samim sobom" o transcendentalnom, vlastitom ja, vremenu, smrti, nesvjesnom, obitelji, prošlosti. Naviru nova pitanja. Možda će nešto osloboediti vaše osjećaje, otvoriti prostor zamišljanju i razmišljanju, potaknuti maštanje, otvoriti nova viđenja

Petar Trinajstić

Danas od najranijeg djetinstva čovjek sve više komunicira sa strojem i putem stroja

VILI

Moj ded Osip Parčić pravjal mi je više puti če se je dogodilo njegovomu dedu sprid čudo, čudo let na Krasini kadi je naš pestirski stan.

- Bila je lipa tepla majska noć. Nebo plno zvezd. Paralo se je da jih z rukun moreš teknut. Mi pestiri spravjali smo se jušto za poć leć. Najedenput se čuje poj. Ženske glasi složno kantaju. Lipo... I sedaj kada se toga domislin, pasaju me serhi po sven telu. Ne znan koliko smo vrimena tako stali va kućici, gjedali jeden drugoga i habali ... brez besedi. Kanet je bilo sve glasnije čut, paralo se je kako da nan kanturice gredu sve bliže.

Zagnali smo se na dvera i skroz puče špijali ven. Imeli sma ča za vidit. Mej germi vokolo gromač promiču ženske priliki. Derže se za ruki, delaju kola i kantaju. Obelčene va delge, bele sviti. Na misečeni njin blišće raspletene kosi.

Ondat se jedna odpusti od kola i parti ravno ke kućici. Mi nutri stojimo zatakani za dvera. Vajda nan je svin skroz glavu pasala jena te ista misel. Vili! Ovo su vili! Kuntra nan gre vila. Prišla nan je posve blizu. Gjedamo visoku priliku mlade ženi. Prelipa je, va delgon kamižoti do kićic. Na nogah nima postol, ma nima ni plosna, nego kopita, da, da, konjske kopita. Takove su bili vili.

Mlada žena prišla je do samih dver. Deboto su nan se glavi tikali. Pogjedala nas je, nasmela se i pošepjala: - Za vas je dan, a za nas je noć. Mi pestiri ki smo bili va kućici, popadali smo od straha jeden priko drugoga. Tako smo ustali ležeć sve do jutra dokla ni sence prišlo ven.

OD TOHORAJČICE DO MEKNELČICE

Na četire ure v jutron partil je vapor z Vrbnika. Vernje plne verduri slažno su posloženi po provi. Malo deje side muži i ženi stišnjeni jedni pol drugih da njin bude teplije. Mej njimi je Ivan, ves šesten, visok, krosnat, komać oženjen – mladi muž. Gjeda va svoje dvi vernje i premišja koliko bi mogel tukat za robu ku nosi na prodaju. Pek najzada, koliko čapa da čapa, seki šold će dobro prit va kuću, da dobro i te kako...

Na Placi va Crikvenici štatl se je Ive na sami kantun od jednoga banka, baš kadi se najviše judi verti. Dobro mesto je čupal. Lipo je povredil sprid sebe nikoliko glavic černoga zela, jeden mac bliti, a drugo sve su bili pomidori. Roba friška, pomidori tvrdi, čevjeni. O zahoji još poj, a evo v jutron rano na prodaji.

I počel je Ivan glasno kako i svi vokolo njega nutit svoju robu: - Pomidori, ala kupite pomidori, verbenski pomidori... Mišali su se glasi i judi, mladi i stari. Bome, vaje spričeli Ivan je prodal deboto celu jenu vernju. Čul je kako Luce ka je bila vaje pol njega sva kuntenta remje: - Jutros je dobra placa. Ako ovako podura do desete ure sve će poć.

Ondat se je sprid Ivana fermala jena gospa. Zela je jeden pomidor v ruki i sve ga gjeda z jedne bandi pe' z druge. Seduron ga obraća, gjeda pomidor pek Ivana i sve se nikako podsmihnjiva. - Gospa, zemite ovako lipih pomidori nigdir više nećete nać. Pogjedajte malo kako su tverdi, najboji za salatu. Ni ga do verbenskog pomidora, znate Vi kadi je Vrnik? Mi smo priko na drugoj bandi - pokazal je Ive z rukun. Gospa je nagnula glavu malo bliže Ivanu i spod glasa mu pošepjala: - Moj mladiću, dobro je meni i predobro znano kadi je Vrnik. Da biš ti znal koliko

puti sen ja pjehala od Tohorajčice do Meknelčice od jedne loki do druge. Položila je pomidor slažno nazad va vrnju, obernula se i šla ča. Ves inkantan Ivan je gjedal za njun. Prišel je na se kad je čul kako mu z druge bandi banka jeden gospodin govoril:

- Čoviče, prodajete vi te pomidori ili ne?

Potla kad je Ive prišel doma va Verbnik i pravjal će mu se va Crikvenici prepetilo, čul je od više njih kako su nigda va staro vrime vili v noćah pjehali od jedne loki do druge. Če bi reć da su kantali i delali kola po verebenskih komunadah z jednoga kraja na drugi, od jedne loki do druge.

Ivan je dobro znal kadi je lokva Tohorajčica i lokva Meknelčica, a kako i ne bi znal, ter je bil z Vrbnika.

TOHORAJ

Jeden čovik je šel na Tohoraj za ovce. Jizdi on na osliću, svekotoliko ga podbode i sprotu se š njin kara: - Cu, Moro! Cuuu! Celu noć si počival, a sedaj se vlčeš koti krepalina. Protegni nogi aš ču te prehahnut! Ma ne reče se zalud: "Sveki po svoju, a osel po ošju", na njegove besedi niti se je oslić zdrehnul niti pomovil. Slažno z nogi na nogu gazil je naprid po putu koga je dobro poznival.

Sence je već počelo fanj teplit kada je pasal lokvu Tohorajčicu. Če je ono pod onin dubčičen, koti da je nika prilika zaparalo se je Ivu. I kada je prišel bliže, videl je da se ni prevaril. Obličil je jenu lipu mladu divojku. Nagnjena na dubec, bi reć da spi. Lipa je kot' vila, pomislel je Ive, a to je zasprave bila vila samol to on ni znal. Jušto joj je sence osvitlelo obraz kada je dojizdel do nje.

Zagjedal se je Ivan va usnulu divojku, va nje pelt belu kako mliko i va nje zlatne vlassi rasute po dubcu pek svomu Moriću šepće na uho: - Pogej ju, zgorit će na 'von senčini. Ondat je Ive zel kosirić, otkinul jednu kitu z onoga dubca i slažno ju položil da divojki bude glava va hladu.

Opet je zajizdel svoga Morića i zakantal na ves gut:

*O jaj ni-na, ne-na,
rekla da će bit moja,
ta divojčica mlada!*

Tako su šli deje oni dva za svojin poslon. Kada je Ive poredil če je bil namislel, partil je nazad doma po 'non istešon putu. Kad, na onon iston mestu, kadi ju je ostavil, pod onin dubcen sidi ona divojka. Lipo se je nasmela kuntra Ivanu pek mu je rekla: - Če ne, ti si mi jutros udelal hlad? Ostal je Ive malo inkantan, zakjimal

MALIĆIĆ

je z glavun i potverdel: - Da sen. - Zato ču ja sedaj tebe nadarit, rekla je vila. - Samol mi najpervo moraš reć, če želiš da ti darujen. Češ hodeće, ležeće ali brojeće. Ive je malo promislel, ma ni znal če bi, pek bubne: - Hodeće! - Dobro, evo ti sopolica, sopi i hodi naprid svojin puten, ma ne smiš se nazad obernut dokla god ne prideš doma. Sil' me razumel? - nasmela se je vila.

Zel je Ive sopolicu i počel sost. Čin je zasopel, počeli su blet ovce. Gredu on i njegov oslić naprid, a blijeni je sve jače. - Ovo ovce gredu za menun, pomislel je, i če se ni šel obernut. Isti tren domislel se je če mu je vila rekla, ma već je bilo kesno.

Blijeni je prestalo, ovac je nestalo, a onajsta ovca ka je jušto hodela z loki ven preobličila se je va kamik.

- Če sen opravil? - Ive je gelboko uzdehnul.

Doma je prenesel samol sopolicu.

Nedija je. Vela maša kampana. Odzvonit će vaje na već po treti put. Muži i mladići još su zvena sprid crikve.

Čekaju da se oglasi mali zvončić, ki biva na vratih od šekerstije. Jeden od halašić ki otpivaju potegne ga ze špažičen jušto kada Plovan stupi sprid veloga ontara.

Zgorun Saližen žvelto gre Kate Fijolica. Ono Fijolica bil je pridivek. Strah ju je da će zakesnit, a ne more berže hodit, aš je va tačićah, va postolih napinganih ke obuje samol na nediju i na blagden. Sve muške glavi su se obernuli kuntra njoj. Imaju ča i vidit. Kate je persona i pol. Uznosita, ravna, krosnatih pleć i tenkoga boka. Na njoj černa suknja i čevjena suknjica, v nedrih jena čevjena rarohuja. Koga pogjeda, gjeda ga drito v oči.

Pol naše crikve je i sedaj špina, kako će je i nigda bivala. Baš tutu je na tlu Kate obličila jenu kudijicu. Škoda ju je ostaviti i ne zet, pomislela je. Prignula se je, žvelto ju zgrabila i žnjela va persa. E, da je to bila kudijica, bilo bi nikomure niš. Ma to je bil jeden maličić preobličen va kudijicu. Kada je teknul Katine persa, počel je zijat na ves glas:

- Oj, te tvoje šešćiće,
kako riške hjibčice!

Kako se je Kate začevjenela. Ovomu se pek ni nadala! Ono more muških glav obernulo se kuntra njoj. Oči pelni smiha, krise njin se kot sviče.

Srića da je jušto zazvonel zvončić. Maličić je ušel i svi su se pobrali criki. Počela je Vela maša.

PRIKATORIJ

Kad pride onajsta ura kada se je tribi odilit od ovoga svita i kada se duša razdili od tela, čovik sebi više ne more pomoć. Če je na ovon svitu udelal, je udelal. To je ovršeno. Telo gre va zemju, a duša se najde na puti ki peja v raj al' va pekel. Oni ki se razumeva tejste stvare, prave da malo ka duša gre ravno v raj. Sveki ima niki grih više al' menje, sekomu nič ustane če je zgrišil, a nač je pozabil. Te duše ondat gredu va prikatorij kadi se muče i terpe, dokli ne pride njihovo vrime za poć v raj.

Dušan va prikatoriji more se pomoć i skratit vrime kojsto moraju tamo bit, moleć se za njih i delajuć dobra dela na nakanu njihova spasenja. Da, ma to moraju delat živi! E, a koliko imaju živi vrimena molit za mertve, to je pek druga stvar.

Jednu dobu - a ne znan kako bin to rekla, zač va prikatoriji ni, ni dana ni noće - pogovarali su se dvi duše z našega kraja. Za životu su bili Frane i Miko, pe' ćemo jih i sedaj tako zvat, da se boje razumimo. Oni dva gjedali su se deržat jeden blizu drugoga, ako su pomalin mogli.

Frane je skupal: - Miko, ja više ne moren! Gorin, žejen sen, da mi je samo jedna kapjica vodi... Vodi, kapjicu vodi, dajte mi. - Ma sterpi se Frane - odgovorel mu je Miko. - Pogledaj mene, gorin a zgorit ne moren, i ja sen žejen. Sve telo me boli, a tela ni... Ne moren pomoć ni tebi ni sebi. Pogej boje, ja komać deržin glavu zven ognja, a tebi je ogenj komać do kićic.

Potli nikoliko vrimena, Miko onako ves va ognji, počel je kantat po našu: „Gospodi pomiluj...“ na oni mod kako to kapari kantaju.

Frane ga je pogjedal ves va čudu: - Ma će ti je Miko, če si pomunjelen? - pošepjal mu je da drugi ne čuju.

PROŠEVNE

Miko ni bacilal če l' ga ki čut al' ne, ves veli odviščal je Franu:
- Hvala Bogu na veloj milosti! Denes se je va mojen rodu rodilo žensko dite. Kada naraste imit će sina popa. Njegove molitvi škapulat će me od ovoga gerdoga mesta. Zavojtoga sen vesel.

Frane je žalostno pošepljal: - Blazi tebi, Miko! Bog zna če l se ki kadagodare va koj molitvi mene spomenut?

Bilo je vrime od proševn. Lucu, ka je stavala Pod zvonikon, zbudilo je kanpanani. Srića i Bog da je imela tenko uho, pe' je čula sveki šum, a kamol ne zvon ki njoj je kanpanal nad glavun.

Skočila je s postije, žvelto se obekla i zatekla se crikli. Maša je jušto počela. Luce se je vagnala va jednu koru. Seduron njoj je hodelo po glavi, kako se malo falilo da ju ni sen prevaril. I još nič! Od vele fugi pozabila je šteriku. Ustala njoj je na komodini va važići od majoliki. - Na, zemi evo! Žena, ka je bila pol nje va kori, dala njoj je jednu šteriku. - Viš malo, dobro da ima dvi - pomislela je Luce i ze vežganun svičun partila s drugimi va procešijuni vokolo crikve. - Če 'vo je još ovako škuro, čudela se je, kako da je vasrid noće. Maša je finila, judi su se rastekli.

- Če ču evdi drehtat! Najboje da gren još malo va postiju dokla se ne razdani - dokončala je Luce, pek je jušto tako i udelala. Šteriku, ku je prenesla z crikve, položila je na komodin, da ju ne bi pozabila vernut.

Ni zaspala, nego je onako pod odelon, još malo tuhinila. A ondat se je najedenput zdrehnula, aš je počelo posopeta kanpanat. - Če vo je pek sedaj? Luce je dvignula glavu, gjeda, počelo se danit. - Če vo je na komodini? Studene serhi su ju pasali kada je videla, da ono če je deržala noćes v rukah ni bila šterika, nego jeden podelgovati bukun mertvečke kosti. Berzo se je skočila, hitila na se sviti i otvorila zvenjske dvera.

Judi, muži i ženi, hodeli su crikli. Šla je i Luce. Po drugi put! Sela je va koru. Po celon cejehnon telu, pasivali su ju još vavik studene serhi. Ondat njoj je prišlo napamet, če je ono bilo noćes. Stari judi su govoreli, da ki ne udela proševne za života, tajsti jih dela po smrti.

Pek to je bilo to! Duše nikih mrtvih delali su noćes proševne. Luce je bila mej njimi i na svoje oči jih je videla.

VILA KOT' VILA

Je nikoliko kuć Gradu ke imaju vilaz z dvi bandi. To je nič posobojno, aš va tujstu kuću more se prit ze dva dvora. Judi ki stavaju va takovih kućah imaju dvoje susedi, dvi volti, kadagodare i dvi konobi, a njihova kuća ondat ima i dva pročela.

Takova jedna kuća je bila na dnu Smokovca. Mi stariji pametimo Katu Baricu, e, ona je stavala va tojstoj kući. Ta kućica je imela vilaz z bandi od Smokovca, spod jedne podvoltice, a drugi na bandi od Roča. Na toj bandi dilila je voltu i stelbu z jednun drugun lipun kućun, a i tajsta je imela još jeden vilaz z bandi od mora.

Zdavni va staro vrime va tojstoj kućici Smokovci živila je nika Kate, sama z jednin ženskin ditetom - ze malun hćericun. Ta Kate je retko kada hodela z kuće ven, jušto forsi na ranu mašu i kadagod va dvor za malo se rashladit i naravnat pleča. Ma svejedno su svi judi va Vrbniku znali za nju. Kate je bila jako vridna tkalica. Tih tkalic je bilo više Gradu, ma i one mej sobun najviše su štimali Katu, kot' najboju majstoricu. Nje su rakna - tkane sliki, bili posobojne. Ako je delala vodu, paralo se je da se ta voda razliva, rožice bele, modre i čevjene parali su se mladikove, kako da jušto cvetu. Zavojtoga su u nje naručivali rakna popi za urehnjivat njihove kori na vele blagdeni. Ki u Kati naruči rakna da ne fali, govoreli su judi, ma bila je va tomu svemu i jedna kućica. Nigdar nisi unaprid znal, će će i kakove priliki Kate na raknu setkat.

- Vedit čemo će će prit ven - govorela je Kate kada bi njoj prenesli klupka velni i kada bi tajsti rekel da bi on volet da mu udela judi ki su va lov. Niki drugi bi zažezel da na raknu budu muži i ženi va kolu, al' bi divojki oteli da udela vili.

Kate bi rekla: - Z pomoću Božjun, ja ču van udelat će najboje moren i umin, pek čemo vidić će pride ven. Ako očete tako - dobro. Ako ne, prez zamirit - hote drugamo. Više nego jednomu to ni bivalo pravo, aš za svoje šoldi človik vajda more naručit rakno kakovo oće. Pravo al' ne, Kate je seduron batila onu svoju. Istešo je vavik imela posla, aš kako je rečeno na pričeli, bila je najboja tkalica Gradu.

Ma ovo je štroliga od nje hćere, male Marijice. Ta mala nigdar ni imela mira. Sedaj na je bila na volti, sedaj pek va dvori, a najsričnija je bivala kada bi ju teta Mare, ka je stavala na gorinjen podi va 'noj istoj kući, pojela nikamo ven pobirat zeleno za prašca. Prišla bi mala z jednin duhon k materi i pitala: - Mama, pustite me z tetun Marun. Pobirat gremo šćulec za prašca. Mat ju je pušćala i svetovala: - Habaj tetu Maru! Pazi kadi staješ, zavoj kaški i da se ne bi gromača razvalila. Tako je mala s tetun Marun obešla ves vrbenski kunfin. Šćulec su pobirali po valometih, strkek po Kostriji i vokolo njega, šumu po dermunih. Poznivala je Mare i seke sorti zelena za jist. Pek se je tako navadila i Marijica. Materi bi potli pravljala kadi su sve bili i če su videli.

Kate bi habala malu i silu uživala va nje napovidanu. Kad god bi i pitala čegodare, videlo se da ona dobro pozniva sve te strani i ta mestišća. Pitala je za rožice, za nika zdenčiće, a kad su se teta Mare i mala pohvalili kako su dobru vodu pili Tohoraji, rekla je: - Če niste i meni malo prenesli? Teta Mare se ni mogla načudit: - Ti to sve dobro znaš, kako da si čera tamo bila - a Kate bi odvišćala: - Bila sen posvuda kad sen bila mlada, z ocen sen hojivala po venu, sve sen to ja pasala. - Boje bi bilo da malu navadiš tkat, če ju pušćaš da z Marun toliko leputari po venu - užala je zanjurgat suseda Franka.

Marijica je rasla i zrasla va goličinu, pe' najedenput va jednu šesnu divojku. Bilo je Gradu i lipjih divojak od nje, bogatijih da se i ne govori. Ma ta mala Marijica, tako su ju još vavik zvali, imala je jeden posobojni hod. Hodela je žvelto, lehko kako da se i ne dotiče tla. Jošće k tomu imela je vavik lipu besedu za sekoga. - Ma pogej ju kako je lišta, ova mala ze Smokovca, ni vila ni lipja - rekел je i uzdehnul niki od onih starac ki ves dan side po zičićih, kada je mala jedenput pasivala priko Place. I tako je glas, da je mala kot' vila, pasal po gradu.

Kada je Marijici prišlo vrime od ženidbi, poredilo se je i to. Na onoj volti z bandi Roča kadi je istešo bil vilaz va Katinu kuću, staval je mladić Anton. Pek su se Marijica i Anton prstenovali i berzo zatin oženili. Kada su njin na piru pirovjani zakantali: „Oni su se od malena jubili...“ nisu niš falili. Mlada fameja je živela skerbno i šesno. Berzo su prišli dica. Troje, sve jedno drugomu do uha.

Jedno leto jušto o Vezmu, pogača je već vonjala, a Marijica je svoju posložila na banek. Želela se je pohvalit mužu kada pride z veni. On je prišel, truden kako i sveki dan. - Pogej ovu pogaču! - Marijica je komać dočekala da se mužu pohvali. Osen hjibi želtelo se na banku kako sence.

Je l se otel muž Anton našalit ali narugat, ki zna. Pogjedal je pogaču, pe' svoju ženu, podsmihnul se i rekel: - Vila kot' vila! - Morda je otel reć: - Lehko tebi tako lipu pogaču speć, kad si ti vila. Ki zna? Samol kako je to zrekel od toga časa on veće svoje ženi videl ni. Čul je nje hod, nje govor, smih, samol videl je više ni, ni vedne ni vnoći.

Dica, susedi, svi su ju videli kako i prije, samol on ne. Živeli su naprid kako da se ni niš dogodilo. Anton je tajil dokligod je mogel i kakogod je mogel, će mu se je prepetilo. Kako mu je bilo, samo Bog dobri zna,

MORA

Pametin se dobro babine kuće v Roči. Va ditenstvu sen više puti prespala va kamarici ka je bila vaje do kuhinje. Zač nike stvari ne gredu čoviku nikad zven glavi, a nike ke bi volet pametit pozabi, ki to more znat, zač je tako.

Tako se ja dobro pametin zimskih večeri va babinoj kuhinji. Va kominu ogenj bi veselo gorel, a na komin bi se kako na pristolje posel jeden sused, mi drugi vokolo ded, baba, ja i još jena, a kadagodare i dvi susedi. Na zidu je visela petrolejka. Po svih zidih igrali su tajanstvenu igru te dvi razigrane svitlosti. Ona z komina i mala ka je svitela kroz steklenu tubu. Po zidih su slikali slike, a one su bižali, minjali se, bili vele pek male, a ondat bi ušli nikamo ča i opeta prihivali nazad. Sve o čemu se je pripovidalo sve je bilo lipo za vidit.

Kada bi se spomenuli mori ja nisen prestajala gjedat va kuhinjske dvera kroz ke se je ze volti prihivalo va kuću. Gjedivala sen va njih, va kjuč i šćenčić i nisen nikakore mogla dokončat kako to more mora prit va kuću po takо maloj škujici va koj stoji kjuč, kada su sve puče, škuje i poneštri tverdo zaperte. Prit, leć božjen stvoru na persa i ne dat mu dihat ni va snu počinut.

- More, more, mora.

Mora more -
tverdeli su,
a kako ni če,
pravit znali nisu.

Poteklo bi pripovidani, ja sen habala i seduron gjedala va šćenčić, pelna straha, čel se na, jena mora, sedaj na, pokazat, a će ču ondat, brižna ja.

E, ma se je jeden čovik dobro domislel ili su mu to drugi svetovali više ne znan točno ma sedaj ni, ni važno. Njemu mora ni dala mira. Mučila ga je sveku noć. Na persih je čutel velu pezu, kako da ga niki ze svun forcun za gršćavek stišće. Jenu noć kada je ta nevoja opeta prišla na njega, on je ze obidvimi rukami, zabil nokti ondi kadi je deržal da bi mogli bit glava i obrazi te mori pek škarnal, škarnal če je jače mogel.

Jutrodan dogodilo se je ono čemu se ni nadal. Prije bi se smerti. Partil je z dvora ven i škuntral se ze susedun. Hodela je po vodu, na glavi zluštrani kebel svitel se kako da je nov. A obraz da ste samol videli nje obraz, ves ziškarnan na čevjene biri. Suseda je stisnula usta, gjedala ga drito v oči i čekala če će on proferit. On brižni ni znal ni če reć, ni kamo gjedat, tako je sam pravjal, glavno da je odpotla spal kako Bog zapovida, na miru.

DIVOJKA MORA

Va jenoj fameji gradu žveli su lipo i slažno otec, mat, tri sestri i brat najmlaji mej njimi. Š njimi je živila teta, očeva sestra, stara divojka. Tekli su dani jeden drugomu slični ko jaje jaju. Ondat je jeno jutro pošepjala teta materi: - Pari mi se da je mali nikako bled, pogjej kakove podočnjaki ima. Ves je nedihjav. Ta mali je već bil mladić od ženidbi ali su ga svejeno zvali Mali. Kad pride zveni daj mu šato i pomišaj malo prošeka. Tako je mat udelala. Dan za danon Mali je sveko jutro dobil šato ze prošekon. Niš ni pomoglo. Obrazi sve bledji. Podočnjaki sve černiji. Vjutron se nikakore ni dal ze postije. Da mu je moglo bit spal bi do polna. Nič se je moralo vokolo toga udelat.

- Da ga ne muči mora po noći. Nič mora bit. Če ćemo udelat. Ovako se deje ne more. Ondat je stara teta evako rekla: - Zatvorit ćemo sve puče kadigodare je ka.

- Ja ču se niku dobi noće stat, zaklopit dvera, sranit kjuč i va škujicu natisnt bumbaka, pek ćemo najzad vidić će će bit.

Če su namisleli baba i teta su udelali. Va srid noće teta se je stala, zaklopila dvera znela kjuč i va škujicu natisnula parićani bumbak. Vjutron rano vaje po juternjoj otec je po običaju zval: - Mali, movi se, doba je. Zvala je mat: - Češ se stat, otec te neće čekat. Mali je spal na gornjen podu. Ni bilo druge, nego poć gori vidić, zač se ne javja. - Gren ga zbudit - teta je čapala preslicu, partila z goru stelbun na gornji pod kadi je Mali spal. Prije bi se bila smerti nadala nego onomu će je videla. Na postiji je spal Mali a do njega glava do glavi, lipa njihova susedica Mare, goličina.

- Imejsudate - teta se je čapala za kućetu ni mogla verovat onomu će vidi. Otvoril je oči Mali, otvorila je oči Mare. Doletelia je mat. Ki je ča zijal, ki je ča govorel ne more se praviti, aš to je bil jeden veli batibuj Sve je finilo tako da su se Mare i Mali va Malon Mesopustu ozakonili. Če su drugo oteli?

MALIČIĆ Z ROČA

V Roči je jedna kućica. Va vreme moga ditenstva va njoj je živela jena basa ženica. Zvali smo ju Stara Štefanova. Va toj kućici judi ki su va staro vrime va njoj živeli, imeli su vele nepriliki od jednoga maličića. On se štatal na njihov sufit. Delal je svekakove dešpeti. Ni njin dal mira ni pokoja. A najgore je bilo to če je otel da mu sveki dan kuhaju makaruni. Brižni judi če su mogli. A va tojsto vrime makaruni su se kuhali samol na vele blagdeni.

KUGINA KUĆA

Va ona prošasta vrimena kih već ni zdavni dogodilo se je va Vrbeniku ono o čemu pripovida ova štroligica. Judi ki su tad živeli i tešku žalost provali, nisu mogli pozabit će su sve preterpeli, ondat kada je grad bil peln tugi i plača. Sve su dobro zapametili. To su ondat pravjali svojoj dici. Ta dica opeta svojoj i tako to dura i gre naprid do dana denešnjega.

Štroligica ta pripovida o mladoj ženi Jeli i nje sinu jedincu, malomu Radi. Morda bi se to bilo već z leti i sve pozabilo da ni va svemu tomu sranjena jena iskrica prave božje istini. Va nju se osvidoči propiju sveki čovik kad - tad. Zvona našega zvonika bate ju seduron:

*Din, don...
od zla
nikadmaj dobra,
nikadmaj dobra od zla
nikadmaj.
din, don,
diiin...*

Sve ovo će ču van pravit dogajalo se je jednoga dana ki ni bil po ničeremu posobojni. Matere su gradu kuhali obed, babi su se va dvorih teplili na sencu ze preslicun va njedrih, a dica kako dica tekli su yokolo - naokolo, zijali, sranjali se i bili čas evdi - čas endi. Ondat je batilo polne. Jele ka je stavala na vrh onih stelbic ke pejaju z Roča va Smokovec skočila je kako strel na dvera i počela nazivat sina: - Rado, Rado, vaje doma, kadi si? Obed je na stolu. Maloga ni bilo ni vidit ni čut. - Kadi je ta mali, celi dan je yokolohoj - znemireno je Jele pošepjala. - Ma neće se zgubit

ne, ne pojidaj se, će bacilaš toliko vokolo njega. Sedaj na je bil evdi - javila se je nje prva suseda, baba Dume ka je po celi dan sidela va dvori i prela . - Teku dica po gradu, kad olačne ne boj se, prit će, neće falit dvora ni dvera - nadodala je Feme ka je jušto pasivala doma z brincen derv na glavi. Bilo je baš tako. Rado se je najedenput osvenul. Prišel je z nikuda, vesel, ves mujsav vokolo ust. - Movi, se Rado, dobit ćeš bandu - baba Dume bi pukla da ne bi nič rekla. Dite ili veli čovik svejeno, za sekoga je imela besedu. Koliko puti su ju njeni aviživali neka se ne pača va drugih, ma ona ni bacilala za njihove pridiki.

A baš ovisti dan Jeli je bila fuga. Zapolne su se spravjali poć ona i nje dvi kunpanjica Kate i Perka pobirat šumu . Tomu su se sve tri propiju veselili, aš pobirat šumu je bilo veselje. Poć će va jeden dermun i pobirat će suhe pera ke su pali s driv na tlo. Sulacat će se i z pelnimi šaketi poć doma. Tu šumu će dat va kotec pod prašca. Bit će prašcu ugodno, a bit će i gnoja. Zač rabi gnoj to svi znamo i tu više ne rabi trošit besed. To popolne dermun je odzvanjal od smiha i kanta žen ke su pobirali šumu.

Bil je već zahoj kad su se počeli spravjati doma. Perka i Kate su partili naprid, Jele već je bila na zatoki kada se je domislela da je nič pozabila. Berzo se je vernula nazad va drmun. - Jele, zaškurit će se - movi se zazvala ju je Perka. - Če ti misliš evdi noćevat - našalila se Kate. - Obećala sen Radi prenest jesena za udelat sopolicu. Vaje ču ja samol da najden jednu šesnu kiticu. - Samol Rado, Rado - promrmljala je Perka. - A će ćeš, on je sve će ima - nadovezala se pomirljivo Kate. Ze šaketom na glavi dvi ženi su partili naprid.

Jele z jednun kiticun jesena v rukah i šaketičen šumi na glavi žvelto je hodela. Otela je čapat one dvi, nisu bili čudo sprid nje čula jih je kako se smiju. Jušto da će se zamknut za kantun od

one crikvice od ke se lipo vidi celi Vrbsnik z njegovimi čevjenimi krovi, kad najedenput sprid nje skoči jedna strašjiva spodoba. Kada ju je zazvala po imenu Jelu je oblel mertveški pot. Ostala je na mestu kako prikovana. Samol je očutela kako joj šaketić šumi pelzi niz pleća. Ondat je zašuškal na tlu. Kiticu jesena tvrdo je držala v ruki.

- Pogej me, Jele, pogej. Bolest gerda, ona najgerdja sen ja. Sedaj je vaš grad prišel na red. Počet ču od Smokovca, pek ču poć v Roč. Obać ču sve dvori vašega grada, dokla se ne štufan. Piskutave besedi zabijali su se kako čavlići va Jelino srce. Hladne serhi je čutela po celon telu. Napol živa mlada žena je zustila: - Če to govorite, hote z milin Bogon, Bože pomozi mi, pomozi mi, Majčice Božja če ču sedaj brižna ja. - Sad ćeš me lipo zet grad - krkječa, viš to ćeš udelat, opeta će ona hudoba. - Neću ja vas nosit nikamore, bižte ča od mene. Pustite me da pasan - ni se dala Jele. - Viš ovi križ mi ne da pasat po putu naprid. Samol me duša kršćena more prepejat va grad. A to ćeš bit ovisti put ti Jele. - Aj neću, neću prije ču umrit. Spodoba pride posve blizu, nemoćne Jeli i zapišći: - E, nećeš umrit ti Jele, nego tvoj sin, tvoj jedinec, tvoj Rado, Radojica. Njega ču prvoga teknut kad priden grad. Već će se niki naći ki će me nuter prepejat. Ti se ondat misli. Jele je pokjeknula na obadva kolena. Ona černa hudoba najprije je žnjavila kiticu jasena ka je mučnoj i pečalnoj ženi pala z ruki, pek je na nju nalegla. Jele se komać dvignula. Prignutih pleć, operćena, noseć teško brime, šebereć je hodela po putu ki peja grad. Kitica jesena z nikoliko pupić ostala je na zemiji, žnjavjena.

Gradu se je već bilo zaškurelo. Rade se je niko vrime sam ohmetal po kući. Ondat je šel ke susedon. U njih je bil kako doma. Skoro sveku večer, a nasvalito po zimi tamo su se on i mati navraćali i za kominon teplili. - Rade, evamo hod, mat ti se

je nigdi zabavila. Pojj landicu kruha i sira, ne boj se prit će ona - ljubeznivo ga je suseda pojela do stola. - Viš ke lipe puta delan, javil se je ded s kantuna. Ovo su ti Rado puta za praza, da po gromačah ne tanca. Svi su se nasmeli, a ondat je najedenput nič zaroštalo, prasnulo, namučeć su pogjedali kuntra vraton. - Če vo je? Ovo kako da germi a maloprije su bili zvezdi na nebu - sused se je stal i odbuhnul dvera da pošpija ven. Kako je operl vrata, tako mu je telo klonulo, pal je mert, na prag svojega doma. Za njin i svi drugi ki su tu večer bili va toj maloj kuhinji. Mej njimi i Jelin Rade.

- Nisi udelala če si obećala - jecala je Jele, - Kako ne, va tvojoj kući nisen bila, a to sen ti obećala - odbrusila joj je smijuć se ona smradna hudoba. Grad je bil peln tugi i žalosti. Kužna pošast je obešla grad. Čudo njih je zemjica pokrila - male dičice i judih pri letih. Utihnul je kanet i smih. Ma ne zavavik.

Jedno jutro milo kako to samol one znaju, matere su spod glasa zakantali kako da su se dogovoreli, a nisu, ditiću na svome krilu:

*Kamarica škripje
Majka sinka zibje...*

Isti prostor, različito vrijeme. Starci na Placi 20-tih godina 20. stoljeća
i djeca u predstavi Kugina kuća, 2008.

Sad će je to?
Če to je bilo,
če ni,
tako je bilo.

ČETERDESET LET POKORE

- A znaš če i evo ču ti još praviti samo bin morala pitati Doricu neka mi reče točno kojstomu čoviku se je to dogodilo, ona zna, počela je pripovidati moja baba jednu večer. Više ni Dorice babine dobre susedice. Ni babi Katice više ni, obidvi su šli onamo kamo za vavik se gre, pek sedaj ne znamo ime toga čovika, pametimo samo ono če je doživel.

- A bilo je evako. Ta čovik, naš težak, verbenski težačina bil je veni nigdi na Skalnicah. Tako se zovu mesta i dermuni vokolo jedne vele lokve. O zahoji je poredil če je imel poredit i počel se je spravljati za poć doma. Oštijal je mulca, hitil bisagi priko čivej i jušto da će zajizdit kada ga je jedna misel počela šekat. Ni mu dala mira. Kako da mu niki nič šepje. - Moral sen nič pozabit - pomisli je. - Ma če, sve je evdi - još je jedenput pogjedal če ima na mulci. - Bisagi su tu, rankun, konopec, ma gren se svejeno zateć va dermun da buden sigur. Šel je i če se je dogodilo.

Pod jednin drivon obličil je popa, fermal se je na mestu: - Ki je sedaj ovo, če ovdi dela? A pop će mu: - Pogej me, pogej, evdi sen već 40 let. četrdeset let delan pokoru. Pošji mi kogagodare našega popa, neka pride evamo da me odriši od mojih grihi.

Kada se je gradu za ovo doznalo, pop Mina se je spravil na Skalnice. On je tamo poredil če je imel za poredit. Oni dva su se razumeli. - Od potla, če ja znan, više se ni niš čulo ni videlo takovoga ča na Skalnicah.

STALA JE KUDLAKU VA VIČERU

Jena ženska, bila je to mati one Urice ka je stavala Na mori naglo je oslabela i to jako. Sveki dan joj je bivalo sve gore i gore. Više se ni, nanci dvizala od postije. Sva se je ujela, ni ju bilo za prepozнат. Na oči muža i dice topila se kako snig. Če je zimala va se, vaje je hitala ven. - Če čekate, če ne greste Juru - rekli su njin koliki judi, rodbina i susedi. Sigurno ni bilo čovika Vrbniku, a morda ni na celon otoku ki ni čul za Jura. Bog ga pomiluj. On je čudo juden pomogel, va svekakovo nevoji. Polomjene ruki i nogi je zacelival, vidjival če drugi nisu, križal, ličil bolesti kin se ni znalo nanci imena. Meni je istešo va ditenstvu pomogel. Staval je va selu Brusići. Na koncu su Jura zvali i Jure je prišel Na mori.

Jušto tad prišel je obać jadnu ženu i nje bratućed pop Jerko. On je bil jako učen, finil je vele školi, i on je bome Jura stiral na dvera ven.

Jure je šel ča, a ženi je bivalo sve gore. Bila je već na smerti. Njeni su šli po Jura po drugi put. Jure je prišel i po drugi put i Jure je svoje poredil. - Znate - reklo je onoj ženi - kada ste hodeli v noći ze ulikvići va toš, tamo nigdi pol Svetoga Ivana stali ste kudlaku va vičeru. Još je Jure dodal: - Nikad ne hote z kuće ven, a da se ne zlamentate. I sedaj če je bilo, če ni? Žena je ozdravela i tako to je pasalo.

VIHER

Po našen kunfinu sveko toliko čete obličit guvno. Niki su posve zapuščeni, niki su sačuvani ali ni jedni ni drugi za posel više ne rabe. Zato ču reć nikoliko besed od tih guvnih prije nego će ču pravit če sen namislela.

Prije se selo žito, šenicu i rež i to zven poja po dolcih. Dolac je prema Risiku va Škuron klancu, prema Garici va Becinji i Papratnoj, po Misučajnici, Zamestnjaku, Dražnju i Hlamu. Vrime žetve je bival sedmi misec. Judi su se stajali na uru za polnoćun, spravjali se i hodeli pomalo žet.

Želo se je ze srpon. Vrukuj je čapival klasi koliko ki more, porizal bi jih ze srpon i polagal na zemju. To se je zval rukovet. Jeden muški je vežival šest, seden rukoveti va snop. Kad bi se sve poželo snopi su se nosili na kola ili karet. Na kraju se sve moralo dobro vezat zač su puta bili slabi.

Ze svin se je hodelo na stan zač je tamo bilo guvno. Snopi od žita ili šenice prostirali su se po guvnu, a ondat su judi i živo po ton gazili. Tako bi se zrna otrunili od klase.

Po reži se ni gazilo zač se je ze nje slamun pokrivalo mošuni. Nje zrna su se spravjali tako da se ze klasi peštalo po kamiku ili deski. Nakon toga čekala se je bava, a ondat bi se ze drvenun lopatun zrna hitalo vajer. Zrna su teška pe su padali doli, a veter je plivu nosil ča. Ako bi ča slami palo nazad udelala bi se od kromača metla - omelo i šnjun pasalo po kupu od zern da se mekne ta slama ča. Čiste zrna spravjali su se va mažu i na mulcu pejali doma. E, to je bivalo tako.

Jedenput bili su rukoveti lipo složeni na guvnu. Niki moj preded jušto da će jih počet slagat va snopi kada je naglo prišel viher i sve jih razmišal. Preded jezen, kakovi su Parčići po raci

hitil je serp va klasi kih je viher vertel kako je otel, ako ni ča i zakjel. A to se ne smi. Ako pride viher, obernij se, ili hodi ča. Ni pasalo čudo vrimena, prededa je jako zbolela ruka, počela je oticat, nikoliko miseci ni bil kapac š njun niš delat. Deržal je da je za to kriv viher i njegova naglost.

TRI MAŽE

Nigda va niko staro vrime bilo je prišlo do toga da Gradu veće ni bilo mira ni pokoja. Sveko toliko juden bi se bilo nič pripetilo. Vili, višće, kudlaki, maličiće i mori delali su po Gradu malana. Pašćili su se delat juden škodu, dešpeti, davali njin straha svekakorova. Više se ni moglo na miru živit.

Jeden dan je niki naš pop - judi su mu znali ime, ma ja sen ga pozabila - rekел da toga bi veće bilo dosti, a tajsti pop se je va takove stvare najboje razumel.

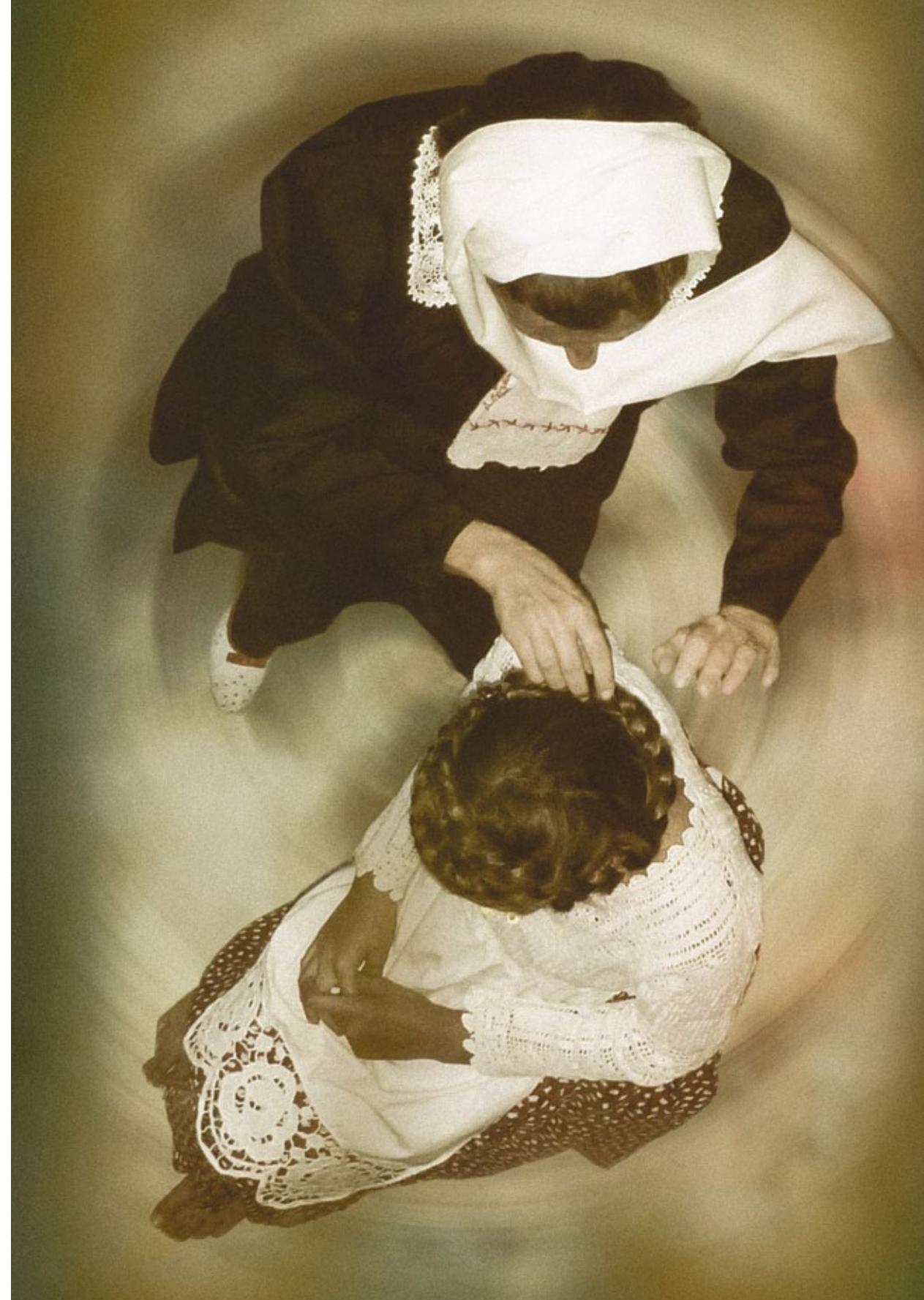
Po vičernji je šel va Desetinec, a judi š njin. - Evako ćemo udelat - rekел je juden - tri maže napelnit ćemo ze zerni od prosa - Kada su to udelali urdinal je: - A sedaj mi to pomozite zanest na Dverca! Pek su judi tako udelali. Kada su prišli na onu šujavicu nad moren, kadi je sedaj Vidikovec koga niki zovu i Ribarnica, pop je hitil štolu priko ramena i počel navele molit i križat. Onrat je rekel juden neka one tri maže stresu va more. A judi su ga vaje pohabali.

Pop je ondat na ves glas zazijal: - Koliko je zern prosa va ovih mažah toliko let ne smite više stupit va Vrnik, počel je napovidat - ni sila ovajsta, ni sila onajsta. Sve je redon nabrojil i prokjel. - A za potverdit da će to tako bit, neka se ogenj pokaže do tri puti!

Judi su sčeznuli od straha. Gjedali su će će sedaj bit, a bome su imeli ča za vidit. Jeden stup od ognja se je udelal pol Punti Družinjini, drugi nasrid Konala, a treći na Gori.

Odpotla su Vrbenčani na miru spali. Grad je bil očišćen od svih takovih strašjivih sil.

„I od neprijazni izbavi nas, Gospodin...“

je
jeden grad
va štroligu
obevit
ona ga dela lipjin,
dela ga većin
nego če zasprave
je
jeden grad

Ostaci crkvice sv Mavra

SVETI MAVER

Zgoru Grohoton se pride na Sveti Maver. Pravjali su stari judi da je va ona prošasta vrimena crikvica Svetoga Mavra bila plovanska crikva i da je najpervo Vrbnik bil na toj glavici.

Sedaj je od crikvice ostalo mirišće. Vokolo nje po gromačah najdu se jošće vavik čičići opućic, i ručic od okruti ke su judi pervani delali od pečene zemje. Ma buduć da se sve vokolo delaju nove kuće berzo neće bit ni gromač ni ulikav, a ni dibjih šipunić ke posobojno dobro rode po Vojaku, Zavojaku i Jupojicah do kih se pride lipo šećuć, a ta su mestišća tako blizu da ne znaš kadi počne jedno, a kadi drugo ime.

Ma vernimo se mi va ta stari Vrbnik. Pravjaju da je to bilo evako:

Gori na Sveton Mavru je zavladala nika huda pošast. Bi reć da je to bila kolera. I to ne pervi put. Jušto su se judi bili rekopurali od pasane, eto ti ga na ta gerda bolest je prišla opeta. Ni bilo druge nego se odonuda meknut, rabilo je živu glavu škapulat.

Bilo je oli - oli. Kako - ni če, spustili se doli bliže moru na glavicu ka ni bila delgo, takoreć bila njin je va dvori, a sva obrašćena z velimi drivi. To je ova glavica na koj je Vrbnik sedaj.

Samol ni se smelo bolest sobun prepejat. Toga su se jako bali. Zavoj toga su na onoj ravni na dno Grohota zagradili bi reć koti jeden derveni plot. Tako su pripričili vilaz svojen novon obitavališću. Ondat su vežgali te derva pek je sveki ki je otel pasat priko moral preskočit ta plot i kroz ogenj prit na drugu bandu ven.

Potli čudo, čudo let jedna je divojka blizu crikvice svetoga Mavra pobirala smokvi i vaje jih vredila na sušilo po jenoj

gromačici aš jih je otela spravit za zimu. Ravnala je kamičice da bi jih lipo i slažno povredila.

Kada je pomeknula jeden kamik ki njoj je pačil, va škuji je obličila blago. Čega je svega tutu bilo, potenko van ne znan pravit. Moralo je toga zlata i slebra bit fanj, aš da ga je ta divojka nosila doma sranjenoga va traversi i da je dodar nikoliko puti hodela simo - tamo, z goru na sveti Maver pek nazad grad dokli ga ni svega zinesla.

ZVONIK

Domislela sen se još jedne pripovišćice. Ona pripovida če se je dogodilo kada se je naš zvonik gradil. Prišel je dan koga su svi iščekivali. Zvonik je bil zaveršen. Još je jedino rabilo dat križ na svoje mesto - na verh. Toga posla su se čapali mešter i njegov sin. Svezani na vrhu zvonika ni na nebu ni na zemji, viseli su oni dva. Sin je prideržal teški križ dok je otec parićival mesto va ko će ga zabost. - Sad ga slažno položi va škuju, pazi da ravno stoji - otec će sinu. Kako da ga je jedna ledena ruka zgrabila za srce učinelo se je ocu kad je čul kako ga sin bled ko da je bez kapi krvi skoro šepćuć pita: - Čaća, a va ku škuju ču dat križ? Na vrhuncu oni dva i samol jedna jedina škuja. - Sine moj, sine, gjedaj va me, ne gjedaj doli - otec ga je zgrabil z jednun rukun, a z drugun čapal križ, ma sin ga ni čul, samol mu je glava klonula na jednu bandu. Bled bez kapi kervi, otec je sam dofinil posel. Je to bilo baš tako, ki to more denes znat.

TATI

Tamo kadi je sedaj naša crikvica Svetoga Ivana prija je bival do same crikvice cimiter. Grobje i crikvica bili su va staro vrime zven Grada, a Grad je bil opasan z debelimi zidi. Ni se moglo ni nuter ni ven, kako bi komu prišlo napamet. Na dverih od Grada, sprid same Place, stala je straža svu noć i ves dan. Seku večer bi straža zakračunala dvera i nosila kjuče poglavaru od Grada, a to je bil sudec koga bi jedenput na leto zibral puk vrbenski. Jošće bi stražar prija nego će zakračunat dvera, zazijal do tri puti: „Je l ki kadi, oj!” Zatin je bilo „ki nutri - nutri, ki zvena - zvena!”.

Niki judi jako su se bali po noćah hoditi vokolohoj. Nisu zaludu stari judi govoreli: „Noć ima moć.” Istešo vavik bi se kigod našel ki ni bil strašjiv i ki bi, zbogradi ovoga al’ onoga, po noći i na cimiteru finil.

Od našega roda je bil niki Osip, on se pek ni bal ni mrtvoga ni živoga. Jeden dan se je veni zabavil do kesna, deboto ga je čapala noć pek se je po škuru vrnjival doma. Kada je pasival pol crikvice Svetoga Ivana udelalo mu se je, da skroz onu usku podelgovatu poneštricu, ka je koti jedna puča, više sviti nego će more bit svitlosti od lumina.

Ni pet ni šest, Osip se je nadvignul i pogjedal nuter. Imel je ča za vidit! Va crikvici za jednin bankon sideli su, ni bil baš sigur, tri ali četire spodobi. Kosmati i pod klobuki, a na banku sprid njih blago. Gjeda Osip i vidi če su i ki su - tati, tatini, viš lipu sranju su našli! Crikvica na grobju va srid noće i nigdire nikogare. Dile oni zlato, kolajna i penduni. Već se je otel zmeknut kad je čul kako jeden govori: - Jutro va ovu istu uru nać čemo se evdi i podilit još če je ostalo. Ondat smo kvit.

MEDAJICA

Prišla je druga noć. Če su namisleli tati su udelali. V noći su se našli va crikvici Sv. Ivana. Stresli su z jenoga mažića ukradene stvari i počeli dilit. Najedenput kako da se je sva crikvica počela trest. Buka, triska, roštanja i jeden glas ki je zapovidal:

*„Poustanite svi mrtvi,
da poubijemo svih živih!“*

Da ste samol videli kako su se tati razbižali. Ni bilo lezno čapat ni mažić ni blago. Ostalo je na banku.

Ondat se je sve umirilo. Z jednoga kantuna prišel je Osip, a z drugoga njegov najboji kunpanj Bilko. Namučeć su prišli do banka i pobrali sve če su tati ostavili. Tutu je bilo svega: nikolike kolajna, penduni na rožice, ručini, a mej tin je bilo dodar i jedno sleberno roštaliće za ditešće malo zabavljat.

V jutron kada se je doznalo če je bilo na stvari, sused je pital suseda:

- Sil čul ka pofrka je bila noćes, a?
- Lipu fugu su njin dali!
- Tatini. Sil videl kadi su se štatili!
- Ma su se noćes bekali!
- Neka su. Da bi i kletu!
- Istešo, reci pravo, oni dva su riščali!
- Riščali, da će nego i te kako! Mogli su bez glav ostat!
- A znaju ki su to bili?
- Znaju, ne znaju, pravit neće. Če misliš da su oni dva od čera.

I to van je bilo tako i nikako drugačije.

Redko kada se je gradu dogodilo da bi ki dvignul ruku na se i sam sebi presudil. To je jako veli grih. Život čovičji je va božjih rukah i va to se ne smi pačat. A ondat se je propiju to dogodilo. Jedne nedije sprid rane maši. beživotno telo Marije Feretice ležalo je Pod kupini. A gori rekli bimo Nad kupini na onon mesti od kuda je Marija zakoracala va praznu gelbinu - na jenon grmići bilo je slažno položena suknjica i na njoj škapular z medajicun Majke božje Karmelske.

Potla su judi pravjali da se Marija ni mogla s pervoga puta, ni s drugoga puta hitit va gelbinu kako je nakanila. Bi reć kako da ju je jedna nevidljiva ruka fermivala i ni joj dala naprid. Ondat se je domislela, znala je kolajniće z medajicun Majke Božje i tutu se više ni moglo nazad, samo doli, doli k moru... Čovik ki je hodel na ranu mašu je videl.

Po ranoj maši judi su leteli Nad kupinu ma sve je bilo gotovo. - Skončala je kako i stric pop - jedni su govoreli. - Onako pametna ženska - nisu se mogli nadocudit drugi znala je napamet tolike psalmi i evandjela. - Videlo se je već niko vrime da ni baš prava da se je koti pomutela. Pod zadnje vrime koga bi trefila na puti užala bi ga pitat: (tako su potli pravjali) - Oprostite, mi oprostite, ako sen vas ča uvridila. Zalud su judi govoreli: - Ma niste ne - i hodeli naprid sveki za svojin poslon.

Ženi su za pokojnun zmolili overšarij i sve druge molitvi kako se i priliči, više puti se je čulo reć: - Bog je sudec dobrostivi, to je utiha za nas živih i mertvih.

Nakon toliko i toliko vrimena, bilo je baš o zahoji vernula se je Mare Perčica z veni. Va nikon dermuni para mi se da je pobirala šumu. Z jednin duhon pravjalala je ono če je ondi čula:
- Spašena sen - ove besedi je čula. Prepoznala je glas pokojne Marije. - Jel` je ča i videla - ja se više ne pametin, pasalo je čudo let od tad, a judi ki su to znali već su z davni va Sveton Ivani.

Jel ovo Vrbnik nad morem? Jel ova divojka vila? Ze šćega je trsa grozdić zela?

ANTONA

Mala Antona je bila najmlaje dite va fameji, a bilo jih je deset z materun i ocen dvanajst. Dičica jeden drugomu do uha, pet brat i pet sestar. Sestrice su se zvali Kate, Luce, Anica, Marija i Antona. Stavali su na Plokati. Ovo je štroligica od male Antoni ku je njihova suseda zvala Tonkica. Antona je bilo posobojno lišto ditešce. Imela je bele runkave vlasiče, glavica koti jena kudijica, puhjaste obrašćiće i černe kako noć očiće. Ma nje smišić je bilo nič najlipje če je imela ta kućica na Plokati.

Po celi dan se je mala igrala z bebicun. Kantivala bi joj pjesmice, obelčivala ju, selčivala, volela je delat i kolajniće od borovih iglic. Brati su njoj z veni prenesivali te iglice, a ondat je ona slagala kolajniće i za se i za bebicu i za svoje sestrice. Imela je jeno pet, šest let kada se je dogodilo ovo če ču van pravit.

Jedno zapolne, miseca maja, kako to već biva maji, zvonelo je za poć na majsku pobožnost. Spravili su se mat i Kate, Luce, Anica i Marija. - Kadi je Antona, neka se movi aš čemo zakesnit - zvala je mat, - pogledajte kadi je. - Antona, Antona - nazivali su sestrice. Nazivala je mat. Va kući je ni nigdire. Pogledali su va sveki kantun, pod postiju i pod komin. Leteli su od jene susedi do druge. - Ne, nije evdi, sad na videla sen ju va dvori - rekla je jedna. Morda je šla na placu. Judi su hodeli criki, svekoga su pitali: - Stel videli našu malu Antonu? - Ne, ne nismo - rekli bi .

Rastekli su se po celon gradu, otec, braća, susedi, rodbina, dičarija. Svi su ju iskali. Kadi je ta mala da ni kamogodare pala. Zaškurelo je, a male nigdire. Ondat je niki žuknul da ju je videl pasat zgorun Grohoton. Već je bilo kesno, noć, škuro gradu, škuro veni. Na Plokati nisu spali. Molili su i uganjali kamo je

mala mogla poć. Morda na Uzrinj kadi je bila nikoliko puti ze sestrami.

Vjutron rano još sence ni prišlo ven svi su bili na nogah. Homo zgorun Grohoton. Nisu rabili čudo hodit. Antonu su obličili kako se spušća zdolu Vojakon. Veselo se je zaletela kuntra njin. Mat ju je zagrlila: - Kadi si bila, če te ni bilo strah? - Majkol moja mila, mene je celu, cejehnu noć čuvala jena lipa ženska i meni je bilo lipo, lipo pol nje. Tako je mala odgovorela vesela kako da je celu noć spala va postijici mej svojun braćun i sestricami va onoj kućici na Plokati.

Opeta su potekli dani slični jedene drugomu. Opeta je Antona delala kolajnića od iglic od borić. Igrala se po Plokati i Placi, ma ne zadelgo. Jeden dan stalno se je deržala matere. - Če te boli ča? - pitala je mat. - Ova mala će oslabit kada je ovako umirena - pomislela je. Antona se je posela materi va krilo, Ona njoj je terla terbušić, ze česnon mazala sve vokolo nosića. Ma jutrodan Antona se ni zbudila. Va snu je zaspala zavavik.

Jutrodan je zvonelo na anjelića...

ČE ĆE MERTVOMU ŽEP?

Va onoj kućici na Glavači, baš kuntra Baćinu dvoru, va staro vrine je živel jeden siromah.

Veli siromah i još su judi znali reć da je nabožju. Dokla je bil kapac, delal je po venu juden za jideni i nikoliko španjolet. On je bil ze tin kuntenet. Mogel si mu ne dat jist, ma na španjolet se ni smelo pozabit. Užal je va veloj potribi dodar mokuliće po putih pobirat.

Če je jal kada ni hojival po žurnadah, to van ne znan pravit, ma kako ši - kako ne, on je lipe leta doživel. Dubitan da su mu susedi davali kugodare malenkost, a njemu ni bilo čudo tribi. Ja ga se malo pametin. O zahoji bi sijival na jednon kerjići na svojoj voltici. I fumal, fumal...

Jedno jutro našli su ga na postiji mertva. Lipo se je pobral namuče, nikomure ni dal skerbi.

„I svitlost vična da svitit mu...“

Ondat se je par žen čapalo posla, pomeli su kućicu, meknuli kerjić z voltice, da ne pači Kaparon kad budu mertveca nosili z kuće ven. Jeden sused ga je obril, a Dume Škatulinka obelkla ga je va jedne fanj šesne brageše. Mertvec je ležal na postiji. - Pogej ga kako je lišt - nasmela se jena od onih žen. - Ovako lipo porejen još nigdar ni bil, če ne? Prvi i zadnji put - rekla je druga. - Ala, pe' neka je i to doživel! - pašćila se reć jedna ka je ta čas pozabila da je človik mert.

- Sedaj moremo poć - rekla je Dume - ter ne će nikamore uć. Ostaviti ćemo ga samoga! Makare je bil običaj bivat pol mertvoga celu noć. Dvera su samol zabuhnuli, aš je šćenčić bil z nuternje bandi dver, a z venjske ni bilo dodar ni kjuki. Pek su one ontrat partili seka svojoj domi.

Jednu doba noće Dume Škatulinka se zbudila. - Imeisudavate, če sen 'vo udelala? Jena misel ju je zasinseg razbudila. - Na bragešah sen ostavila žepi. Če će mertvomu žep? Ni bilo druge, nego se poć stat. Zela je Dume škarice, zavila se va šjalić i ze ćoricun v rukah partila na Glavaču. Namor ši, grustilo njoj se je, ma če je otela na mertvomu ustavit žepi. A ta bukunić krpice more jošće fanj dobro prit za čegodare zakrpat. Ala, žvelto je zvelkla jeden po jeden žep ze seke bandi brageš i slažno ih ostrigla. Mertvi se ni nanci sledić pomeknul. Kada ga je Dume pogjedala zakjela bi se bila, da ga je ušel koti jeden smišić.

VELA VOLTA

Na veloj volti Pre' Sparov zid živila je jedna fameja. Bili su fanj zamoženi. Va kući je bila divojka. Ni jošće bila prstenovana. Zavaramenti, špijala se je z jednin mladićen, makare to još ni bilo onako posve zaspravne. Š njimi je živila njihova teta Ure, stara divojka, ka je bila propiju šegava. Vedit ćete naprvo!

Jedno zapolne sve tri su bili doma. Obraćali su se po kuhinji i porejivali vokolonakolo jeden del sega če je već bilo porejeno, kada su na njihovih dverih osvenuli dvi ženske priliki. Gradu su se svi dobro poznivali, a kadagodare i predobro. Ove dvi ženi bili su mat i teta jenoga mladića, za reć če je pravo, šesnoga i vridnoga. Zval se je Anton, ma to ni bil onajsti mladić koga je Dume špijala. Istoga časa kad su ih obličili - Dume, nje mat i teta Ure znali su poč gredu k njin te ženi. Če se je to zapolne dogajalo, sve to je pofinu potli nikoliko vrimena pravjala teta Ure svojin starin kunpanjican: - Bilo van je to evako! - Dober dan! obidvi ženi veselo su nas pozdravili. - Bog daj, hote nuter, sedite! - mi smo njin ponutili, a če smo drugo mogli. Još dokla su one sedali, ja sen sestri zaatala i šla na dvera ven. Vaje sen se domislela če mi je udelat. Naš junačić Jurić mlel je fermentun gori na sufiti, aš nan je jušto rabilo muki. Berzo sen šla k njemu zgoru i urdinala mu: - Teći na Dubni, najdi Osipića i pitaj ga ako on misli zaobzibilno z našun Dumun, ali ne. Neka da besedu, aš prosci su sedaj evdi va kući. Vi ste ugonili - če ne - da je tojstoga Osipića naša Dume špijala?

Uuu... kako bin bila tu našu čuvitu oskubla! Ter je mladića mogla veće prepejat doma. Pek bi sedaj bila maša finjena. Če su čekali? Mladin ni fugi. Tako smo se sedaj našli na vrtencu.

Niš, junak je partil na Dubni. Samol, da ja vas malo pitan, ste l bili kada na Dubnon, znate l vi kadi to je? To van je pasat Potovošće i dvignut se ozgora dragi Svetoga Jurja na onu glavicu kadi su pestirske stani, njih nikoliko.

Kada sen to z junakon poredila, šla sen doli va kuhinju - pek će bude. Videla sen da je moja sestra prenesla na stol poviticu. Pek sedaj smo se mi dvi, kako da smo navjeni uhitili pravjat na delgo i široko od svega i svečega. Spominjali smo se svih živih i mertvih, ki su nan prišli napamet. Ponutili mo njin dodar i sira, a ontrat smo se uhitili čakulat od ke je paše sir najboji, kada gre pozlu če je tribi udelat i tako naprid. Ja sen se deržala kako da ne znan nike stvare ke su one pravjali, tobože sen se tomu čudela koti da to pervi put čujen, pek neka malo i one dvi ženi govore. Če ću van reć, za celo to vrime bila sen kako na iglah. Samol sen ohabjivala, je l čut onoga malićinu koga sen poslala na Dubni.

Jeden kamičić je zazvonel na volti. To je bil senjal! Junak se je vernul! Rabilo mu je uru i pol za tamo i nazad. Moral je letit kako strel. Moja sestra je potekla ven na voltu. Vaje je prišla nazad. Znala sen na čen smo. Da ste videli moju netjakinju! Na njoj se ni videlo niš, nego dva prestrašena oka. Za sve to vrime ona ni proferila besedi.

Pod voltun ves zapuhan junačić je mojoj sestri pošepjal: „Da!”, a ona je još pitala: - Če da? Dunke, Osipić misli zasprave? Ondat dobro.

Kada je prišla kuću, moja sestra je sela kako krajica i rekla: - I tako, če vas je dobrog prepejalo k nan? - Ma vi ste morda već pogodili zač smo prišli - odvišćala je naton teta od onoga mladića

ĆEPA

Antona. - Mi imamo šesnoga i vridnoga mladića, a vi lipu i dobru divojku, pe' smo prišli prosit vašu Dumu za našega Antona.

- Dober je i viden vaš Anton, da ne bite misleli da bimo mi imeli ča kuntra njemu ali vašen rodu, ne daj Bože! Samol, naša Dume je obećana drugomu mladiću. Ne zamirite, ma to je tako, kako je! Mi tutu niš ne moremo. Ja sen samol nadodala skrušeno: - Mladi su se našli i dokončali, starijih se više niš ni ne pita. Če moremo, druge vrimena su prišli.

Jedna za drugun one dvi ženi su se berzo stali. Sestra i ja smo jih kunpanjali do dver i seduron smo ponavjali: - Ne zamirite, ne zamirite! - a ja sen jošće nadodala: - Vaš Anton je dober mladić, na drugon će mesti sriću nać.

Zaperli smo dvera, a moja sestra se je obernula ke hćeri i počela zijat: - Preslicu mi daj da te prehahnen, va ke nepriliki si nas prepejala. Ne misliš na niš. Oskubst ču te! Ja sen mučala. Če ču van reć, ma to je bilo zijani samol zavoj reda. Sve je istešo dobro pasalo da ni moglo boje.

Još čudo let potli kada bi ženi sijivali Pre' Sparov zid, krpali, preli ali delali niki drugi posel, pravjali su potenko kako se je sve to dogodilo i kako se je spasila jedna jubav. Aš - ne daj Bože - malo se je falilo, da sve ide v niš.

Na Veli petek u nas zvona ne zvone. Bil je nigda običaj da se na ti dan nose criki škrtavice. Ki njih ni imel zel bi sobun škatulicu s kamičići i ondat bi s tin roštali, aš da su zvona mrtva.

Ovo se je dogodilo na jeden Veli petek. Judi su se movili na kutlanju. Crikva plna judi. Sve je teklo po redu kako vavik na ti dan. Na velon oltaru gore šteriki. Dica su pronti. Napeto čekaju moment kad će počet roštanja, užali bi reć onako po diču da će Boga strašit. Ondat je mežnjar čupal jeden visoki ščap ki je na vrhu imel kako jeden traturić. Stal je atento do svić. Plovan je molil, plk je odgovaral. A mežnjar je sveko toliko zagasil jednu sviću. Pomagal se je s tin ščapon. Svić je bilo točno petnajst. Puhnjival je jednu po jednu. Kada je zadnja bila puhnjena, to je bil senjal za početak roštanje.

Dica su čapali škrtavice, oni drugi škatulice ze kamičići. Roštalo se ze onin ki je ča imel. Va ton batibuju jena žena počela je z jenin kamičinun ze svun forcun peštat po dervenoj kori. To je pek za jednoga Verbenčana ki je bil jušto prišel z Merik bilo previše. Prišel je do nje i ni pet ni šest opalil njoj jednu vražjenu čepu. Muž ki je bil na kor to je videl, kada je criki bilo sve overšeno, fermal se pol vrat i čekal onoga Merikana. Merikan se ni škival pred tin mužen, rekел mu je šćeto: - Osipe, ne jadi se, samo sam ju učio pameti, olrajt!

KARBARUS

Tamo na Karbarusu je jedna kućica bez krova, jedva se derži na nogah. Nikad kada su ju pestiri udelali na delgo i široko ni bilo lipje. Bila je na jeden pod, z lipun kamenun stelbun i voltun. Pokojni Božo Nadalin rekel mi je jedenput da i moja fameja ima del va toj kućici. To nisen znala.

I če se dogodilo. Va onoj Veloj šetemani sprid Vezma, na Veli petek kad se ne smi jist meso i kada to nikomure niti ne pada na pamet, dogodilo se je baš to. Spravilo se nikoliko huncuti i partilo na Karbarus na mladu jančevinu. Deržali su da nijeden neće zato doznat, zač će svi judi bit criki. Udelali su ogenj i sve prontali, ali jeden od njih šel je za tin da niki čovik gre propiju kuntra Karbarusu. Od veloga straha da će jih prepoznat razbižali su se, ostavili janca i ogenj. Ogenj se je razvežgal pek je pojal pod i krov.

Kućica je počela propadat, vajda ju ni bil ki popravit do dana denešnjaga. A škoda...

KUDLAK

Judi su deržali da je Rošo Šćulec kudlak. A ondat su se va to i osvidočeli. Pravit ču van kada i kako.

Jednu večer vraćali su se mladići z fraja. Fermali su se na Placi. Ni njin se dalo poć doma. Benastarili su i mej sobun se potezali.

Na placi je nigda bil a i sedaj je štandar. Za obisit bandiru.
- Hod gori ako si kapac, niki od halašin je podbol Roša Šćulca i pokazal na štandar. On ni pet ni šest. Zaletel se je kuntra štandaru i ko macanična počel se po njemu dvizat vajer. Va momemtu je prišel na verh. Dal je glavu mej nogi i slažno ju položil na verh štandara, a ondat je telo i nogi dvignul vajer. Tako je na visoku na verh glavi stal Rošo Šćulec - kudlak.

V Roči na našen sufitu polegnut je na podu jeden štandar. Od verha do dna popituran je na čevjene, bele i modre biri. Kako se je i kada našel na našen sufitu, ne znan.

BJONDO

Bjondo je partil va Franciju. Ni bil jedini. Čudo mladić i muži šli su terbuhon za kruhon. Niki va Meriku, niki va Franciju. Iskat delo, posel, boje živjeni. Svin se ni posričilo. Nikih je prezela tujina, pozabili su na onih kih su pustili doma. Mej tijstimi je bil i Bjondo. Nit je ženi pišival, niti ča pošijal. On je doma bil ostavil ženu Maru Bjondinu, kćer i i sina koga su istešo zvajivali Bjondo.

Stavali su na Verh Roča pol Maraguničine kuće. Bjondo je zrasel va jednoga haharina. Zgojen bez gospodara, ni se bal nikogare. Urdina mu ni imel ki dat. Brižna mati hodjivala je va Zagreb služit da bi čegodare privredila i kako je znala i umela gojila sina i kćer.

Jeden dan prišla je z jednin duhon ke susedi: - Ava, meni će ču opravit niki nan je po kući. Ma ki bi van bil po kući Mare, hote z milin Bogon. Morda moj pokojni otec. Okolo nje spravili su se na kup i druge susedi. - Sve čašice ke sen imela lipo povrejene na napi našla sen po podu. One mlaje šoštrice počeli su se smet: - Mare, Bjondo se je napil pek je to udelal.

Prišla je Mare i drugi dan: - Ava meni opeta je roštalo i sve je nic govorelo po nemacki - brižna malo je švejkala. Susedi su hitali sve na škerc, smeli se š njun. Drugi dan Mare je imela opeta ča za pravít: - Robu mi je potezalo ze postije, ne znan kako sen živa ostala. Dodar je Bjondo ze sufita ušel i prišel pol mene. I on je vranjega straha čupal. Videlo se je da je Mare sveki dan sve prestrašenija i tutu se je moralio nič opravít.

Susedi su ju naputili neka gre na svet ke popu Jerku za koga se je znalo da se razumi va tejste stvare. Tako je i bilo.

Mare je šla i prišla doma umirena. Pravila je susedan sve potenko če joj je pop Jerko rekел i če mora udelat. Dal joj je znat da je Bjondo, nje muž ki je bival va Franciji umerl. Otel bi da se za njega zvoni i moli overšarij, da se maši, da se sve poredi kako rabi. - To on išće od tebe, Mare. Stel sedaj videli če je on prišel iskat od svoje ženi i ke pantomini njoj je delal po kući zavoj toga.

Živ čovik svega dožive. Ni bilo druge nego sve opravit kako rabi i priliči za pokojnin. Tako je Mare Bjondina udelala.

POP BARE I PRŠUT

Kad je pop Bare prenesel peršut z konobi ki je celu zimu visel na dervenoj kjuki bil je ves kuntenet. Položil ga je na stol i odmotal hartu. Ava, kako je lipo zavonjalo. Ondat je obličil nikoliko červić ki su pelzeli po harti. - Uh, ka škoda, pomisel je, vaje mu se je želudec dvignul. Grustelo mu se već bilo i pogjedat va njega. Škoda bi ga bilo hitit, će će udelat s tin mislel je, a ondat se je domislel, dat će ga svojoj netjakinji, u nje je pelna kuća dice, njin će bit dober ta peršut makare i červjiv, aj tu Bog da ima ča dici dat jist.

Tako je udelal. Rekel je on netjakinji će je na stvari, ostavil peršut i šel nazad doma.

Netjakina i nje dica jedva su pričekali da otec pride večer doma z veni da načmu pršut. Otec je prišel, svi su se dali vokolo njega i gjedali žejno va peršut. On je zel jeden delgi nož i zarizal. Odrizal je jeden malo veći komad ki je namislel na menje landice rizat. Odrizal je i imel ča za vidit. Peršut zdrav da ne more bit zdraviji, čudo lubavoga, samol uz kožicu tenki sledić beloga. A kako je tek lipo vonjalo.

Če mislite če je otec udelal? Zamotal je peršut nazad va hartu. Samo je oni komad ki je odsikel ostavil na stolu. Šel je ke popu Baru vernut peršut zač ni bil červjiv.

MIŽERIJA

Va onih letih vele mižerije ženi su bili vele žertve. Gjedat lačno dite i ne mu imit ča dat za jist. To da je nič najgore če mat more doživit. A dice je bilo na pretek. Na anjelića je zvonjivalo deboto sveko drugi dan. Bilo je takovih gerdih let. Stari judi su užali reć: „*I to leto bi leto jako naprašito*“. Ne ponovilo se nikadmaj nikomure.

Jeno jutro suseda je zazvala susedu: - Kate, hote malo k meni, mali mi je slab, hote ga malo pogjedat. Suseda Kate je prišla do maloga. Namučeć ga je gjedala i ondat pošepjala: - Majkol moja, ov mali će ti umrit.

- E, kad bi! Odgovorela jedva čujno je mat. Mali je preživel, besedi materinine je čul, zapametil za celi život, jel' bogzna razumel?

GREN POBIRAT LAJNA

Od vavik je bilo Gradu jako pobožnih žen. Takova je bila Mare. Ona frančiskana, a muž fanj netermaten. Koliko puti je ta nje muž prišel doma z veni mučen i lačen a ženi ni. Kadi je? Criki. Dica bi se sranili va kantun i habali očevo zijani, a kada bi prišla mat karbi ni bilo kraja ni konca.

Prva stvar ku bi ta čovik udelal kada bi prišel na dvera svoga doma bila je pogjedat va jeden kantun kadi su na čavlu užali visit Marine gelnece. Ako su gelnece na čavlu Mare je doma, dat će lipi terinu z jidenin na stol i fameja će bit na kupu. Ako gelnec ni, Mare je criki... Opeta zijani i karba.

Mare je bila šegava. Ni volela karbu, a volela se je zateć criki i molit za dicu, a nasvalito za svoga muža. Domislela se je pek je kupila još jene gelnece. Jene su vavik bili na čavlu, a druge va žepu. Samol Mare je imela još jenu falingu, ako se more reć da je to falinga. Če je njoj bilo zateć se va Košjun. Ava, kako je prihivala vesela.

Samol da ti ni doma bit, brižna kuća od ke žena biži zijival bi nje muž. Tako su se karivali, ali Mare je svejeno delala po svoju. Kada bi ju čupal ta nje trentaun da mora poć s kuće ven, sranila bi va vernjicu boje sviti, a ona bi rekla dici i susedon da gre lajna pobirat. Na Dunatu bi se preoblikla va boje sviti pek na barčicu i va Košjun. Vajda je bivala toliko šegava da je prihivala doma prije muža.

Najsrićnija je bivala na Antonju kada je čudo judi z Vrbnika i celoga otoka hodočastilo fratron na Košjun. Ona mej njimi, vesela, muži i ženi, molili bi i kantali. Ma kako da bi va raju.

Jeden put, za Maru je to bil zadnji, kada su se vraćali s Košjuna, tamo na Misučajnici rekla je svojoj kunpanjici, neka malo počinu. Seli su. Mare se je napila vodi. - Kako me boli glava - pošepjala je. Spustila je glavu svojoj kunpanjici va krilo i zdehnula. Brižna Mare.

OVČICE, MOJE DRAGE

Uru se je tukalo oženit za fanj stara čovika, udovca ze hćerun. Tako ali ostat doma dvoru za lipotu. Tako to je bilo zbog nje matere ka je fanj pijala. Gradu se je moglo na persti jene ruki nabrojiti pjance one vele, prave. Pjanic, Bože mili, bilo je još menje. Za fameju vela sramota i pokora. Ta nje mat ni smela stupiti va konobu, branili su joj, ona je ondat na gorinjen podu kadi su deržali šenicu zvertela na štuku ze svidričen škujicu, kroz ku bi va mažić zisula šenice, nju je minjala za vino ali rakiju, a va škujicu bi vagnala čepić, do perve potribi. Potla čudo vrimena su to njeni adoćali.

Judi su se bali da bi se i Ure mogla hitit va mater. Zato mala ni imela sriće va mladih dnevi ni zajubiti se ni nać svoga para za muža. Ma ni se mala, ne, hitila va mater, ki je to mogel ondat znati.

Tako je Ure počela živit kako žena. Vridna je bila, niš joj ni bilo doteška. Na glavi vernjica, kebel ili brince pek kako zdolu, tako zgoru, sveki božji dan. Dicu je rajala, deboto sveko drugo leto, gojila i zgojila, dice koliko je perst na rukah, če muških če ženskih. Zvali su se Ive, Mate, Bare, Pere, Osip, Kate, Luce, Marija, Anica i Antona. Nikad ni nijeden čul da bi se Ure tužila na muža ali na dicu.

Istešo jedenput baš kad je Gradu bila nevestica, na Placi judi, kola i kanet, Ure je morala poć Pod Hlam. Tamo su imeli stan, guvno, goveda i ovce. Još je niki bil tuda, pek je tajsti pravil če je bilo toga dana, a to se je potla pravjalo. - Znate, bilo je čut sopeli. Ako ste provali kada habat sopeli z delga pari van se na moment kako da plaču, a opeta telo počne vermorit i potancivat. Če je Uri bilo tojstoga dana ki će to denes znati. Ona se je dvignula na guvno i počela samasobun tancat. Sve po redu i kolo i potancu,

ruki i nogi. Da ste ju samol videli kako se je vrtela kako je prebirala z nogami. Otel sen njoj se javit. Sopeli su zamelkli. Ure se je sklupčala, prgnula glavu i zaplakala. Naglas. Ja sen se pobral ča. Nis otel da me vidi. A če sen joj otel reć.

Nje dica su rasli i narasli. Stariji se poženili. Ure je imela koti malo više vrimena. Posobojno je volela poć z kuće, nikamo ven. Va dermun pobirat siču, ili šumu, va štajuni zeleno za obed ili vičeru. Po veni delat bilo ča, njoj je beštalo. Muž je umerl. Ostali su ovce. To je bila najviše Urina briga. One su poznavali nju, ona njih. Svekoj je nadela ime. Va dermuni sela bi na kamik, a one vokolo nje. Ondat bi jih zvajivala: - Merkujica, Koločica, Rogujica, Bilčica, lipe moje, evamo hote. Z domi je nosila suhe smokve propiju za njih. Kako je bila Ure kuntenta, da bi te samol znali.

Prišla je starost. Nataložilo se je fan let na Urine pleća, ma ona je seduron tekla po venu za svojimi ovcami.

Gradu su judi počeli govorit da će ni sram nje sini da pušćaju mater da gre ven, da teče za ovcami, da će se ni dosti nadelala, neka ju puste da počine. Kako ši, kako ne, bez da reku materi sini su ovce prodali.

Tojstoga dana bil je vranji batibuj kada je Ure prišla va dermun Podhlam. Va žepi suhe smokve, a ovac ni. Zalud je nazivala: - Na, male, na, na... šla je na komunadu pek je nazivala: - Rogujica, Koločica, Bilčica... evamo hote, na, male, na, na... ovac ni i ni. Vrtela se je kako bez glavi, hodela evamo-enamo, dvizala se na gromaču. Odnikuda se je osvenul nje sin. Zdelga se je obernul kuntra materi: - Če tuda zijate, hote doma, ovce smo prodali. Ni zrekel, a Ure je zgrabil kamik, jeden pe drugi i počela hitat va sina. Sveko zlo mu je zdelo, njemu i onistin doma. Zijala je plakala i partila doma.

Tužna, žalosna i sama.

**Veči del leta
gradu ni nikogare
deboto.
Vokolo praznih kuć
zvezdi pletu
mrižu
od zlatne preje
ka čas je, pek je ni.
Evdi – endi
ćapa se čegodare
va mrižu
od onistih
ki su bili
pek jih više ni,
aš tako je i
tako mora bit.**

Skulptura Zdede i izložba fotografija posvećena kaparima u vrbničkom zvoniku

ZDEDA

Ki je bil Zdeda, kada je živel i če je bilo š njin pravjala mi je mat. To van je bilo evako:

- Va jako, jako staro vrime va Vrbniku je bilo čudo popi.

To su bili popi glagoljaši. Oni su mašili, molili i kantali na staroslavenskomu zajiku koga su judi razumeli, a svoje su knjigi pisali glagoljicun. Bilo ih je i po druguda, po celon otoku, samol ne va Veji.

Va Veji se je mašilo na tujen zajiku - latinski. Dodar su niki tverdeli da je jedino tajsti zajik priličen da se na njemu slavi Boga. Biškup je istešo mašil na ton zajiku. Kako sen rekla na pričeli judi ga nisu razumeli, oni su se deržali svoga. Onistin ki su bili gori, ki su bili vlast, to ni bilo pravo. Sveko toliko oteli su to prominuit. oteli su da latinski zajik zamini glagoljicu. Ma, ni njin to nikakore hodelo za rukun. Naši popi su bili tverdi, i kad su njin priteli i ze ovin i ze onin, oni su se deržali svoga zajika i svoje glagoljice. Judi su stali za njih. Nisu se bali biškupa, ni crikvenih vlasti. Nikakore nisu oteli da se glagoljica zaternuži. Va svojih školah učili su žakniće štat i pisat glagolska slova. Kantat evandjelja i epistole po prastarih notah ke su habali još od ditenstva.

Oteli su naši popi glagoljaši da se nič promini, da jih se pusti več jedenput na miru. Dokončali su da će to bit jedino ondat kada i biškup bude jeden od njih. Če su namisleli to su i udelali. Mej sobun su odredili da to bude Zdeda, pop glagoljaš z Vrnika. Na silu zač drugačije se ni moglo poseli su Zdedu na biškupsku katridu va Veji. Koliko je bil biškup ne zna se točno, a zač je to postal na silu, govoreli su potla oni drugi popi latinaši da to ne vridi. Dodar su ga tužili papi v Rim.

Do pred malo vrimena va našoj veloj crikvi, va šekerstiji pod jednun skalnicun bil je kip čovika ze bradun. To je bil ta naš Zdeda. Tako su pravjali naši stari, a nan dici kada smo hodjivali na skulu više puti to je pripovidal Mate Dvorničić ki je staval jušto kuntra crikve. Fermival bi se pol nas i sve nan potenko pravjal. samol va to vrime nas je to zanimalo koliko je.

A Zdedin kip je let i let bival va šekerstiji, ze prave bandi kada se pride nuter, na podi, a ozgora njega skalnica ze blagoslovjenun vodun, paralo se je kako da je tutu sranjen. Ministranti ki su odpivali pertili su se po njemu pek su mu okerhnuli čičić nosa.

Ondat je sprid nikoliko let ta kip prenešen va Desetinec koti kako na izložbu. A učeni niki judi su rekli i napisali šoto kipa da to ni Zdeda to da Verbečani krivo misle, da je to morda sveti Pavle, a morda je Bog Otac, a morda i niki drugi svetec ma da ne znaju točno kijsti.

Ja pek znan sigurno da Verbenčani nasvalito oni stari kih se ja pametin ne bi nikad ni Boga Otca ni svetoga Pavla hitili va šekerstiju - va kantun.

MIHOVIL ABRAMIĆ

Više puti je pravjala moja mat kako je čula svoga ujca popa Boža Mihovilića pripovidat kako je jeden od naših starih prije čudo, čudo let vojeval ze Frankopanon. Zval se Mihovil Abramić. On je mogel jako delgo i gelboko nerat. Tako neruć prišel je pod neprijateljsku galiju. Sprobil njoj je dno i ona se je potopila. Mihovil se je vernal nazad na Frankopanovu galiju živ i zdrav.

To je bilo velo junaštvo i knez Mikula, kako su naši stari zvali Nikolu Frankopana je Mihovila dobro nadaril. Dal mu je povlastice ke su va to vrime uživali samo plemići. Sve je to knez Mikula na pergamenu napisal i ze svojin pečaton potverdil. Još je napisal da to ima vridit ne samo za Mihovila, već i za njegove potomke.

- Na leta su se te diplomi čuvali evdi v Roči, va ormaru. Jeden dan tvoja baba Marija, spravila je sve te harti i druge knjige va jenu široku vernju i zanesla to va Biblioteku zač da će se tamo boje čuvat, toga se lipo pametin - nadodala je moja mat.

Kada se je Mihovil Abramić vernal doma, bil je jako vijen mej svojimi judmi. Njegovu dicu počeli su zvat Mihovilići, a prezime Abramić se je va Vrbniku zaterlo. Ostalo je va Beški aš se je jeden Mihovilov sin tamo oženil.

Ne vaje, ali malo po malo klupko se je počelo odmotivat. Va Biblioteki "Vitezić" su stvarno ti dokumenti ali ne originali pisani na glagoljici, nego prepisani od glagoljice na latinski zajik. Morda zato će su pergameni bili dešvani, ili zbog čega drugoga, pop Ivan Feretić je sve te dokumeniti prevel na latinski. Vrbenski notar Ivan Petris je ze svojin pečaton i potpison potverdel da je sve točno zapisano i da ni niš dodano ni znemeno.

Va hartah piše da je knez Nikola Frankopan oslobodil Mihovila i njegove nasljednike služenja po galijah, da je samol to, to bi bila vela stvar, ali ne, oslobodil ga je svih stražarskih službi. Još ga je oslobodil davanja desetini va urodu i živini. Va hartah ne piše če je točno Mihovil udelal da je to zavridel, to se je pravjalo va fameji z kolena na koleno, kako sen pravila na pričeli.

Kada je umerl knez Mikula Frankolan, Mihovilići su tekli ke njegovomu sinu Ivanu Frankopanu neka potverdi te povlastice. To je on udelal 9. VIII. 1456. leta. A kad je Ivan zatararajkal Otok, mletački upravitelj Vinicguerra kako je zapisal, sva zatečena prava im priznaje. Mihovilići su prava uživali na leta, a leta su pasivali... Jel' ki ča počel vermorit protiv toga, znate kako je, jedni su obligani delat i plaćat ovo i ono, a drugi ne, se bojin da je baš to bilo po sredi, bome su Mihovilići morali potegnut dodar do Mlečih, do samoga dužda. I mletački dužd 25.V. 1730. leta daje Mihovilićen ispravu, va koj im ponovno priznaje sva prava ke su dobili od Nikole Frankopana, prije skoro 250 let.

Vernimo se mi sedaj na početak na Mihovila od koga je sve počelo.

Toga dana o zahoju. Mihovil je stal na provi sam, bos, gol do pasa, obelčen va bele suknene gaće. Vokolo čela imel je svezan čevjeni rubec. Zagjedan va dejinu, videl je svoj dom. Pasivali su sekundi, a njemu su sprid očuj pasivali leta, ditenstvo... Videl je Vrbnik, žali i dražice vokolo njega. Ni bilo valometa od koga ni skočil more. On i njegovi kunpanji skakali su „z veloga i maloga pergula”, leteli po zraku i kako streli se zabijali va more. A kako je Mihovil neral! Gelboko i delgo. Ni bilo bojega od njega. Tad je to bila dičja igra.

Evo sedaj je nič posve drugo. Dela se o životu i smerti. Galija na kojstoj su, dešvana je. Ona druga od ke vreba smert stoji i čeka. Sigurni da su jači, oni drugi se ne move.

Do Mihovila je prišel plemeniti knez i ban Mikula. Stoje oni dva jeden pol drugoga i muče. Mihovil je vavik gjedal da ne pride blizu kneza. Ni bil sigur, pameti se knez onih dnevi kada su mlađi knežići prihivali među verbenske pestiri. Svega je bivalo. Hitali bi kamiki ki će deje, skobecnjivali se, a ondat su se jeden dan pomlatili, onako po dičju, ma svejeno, bilo je kervavih nosi.

Mihovil se je obernul kuntra banu. Gjedali su se oni dva drito u oči. Va nikoliko besed Mihovil je reklo če je nakanil. A nakanil je skočit more i nerat, nerat...do neprijateljske galije.

Dali su mu kopje i sikiru. Pala je noć, Mihovil je skočil more... Njegovi su čekali. Jednu doba čul se krik, zijani od one druge galije, To je knez Mikula čekal, a ondat ze svun forcun naprid. Dvi su se galije kntreštali.

Kada je sve bilo gotovo paralo se je onistin ki su preživeli da sve skupa i ni čudo duralo. Mihovil je preplaval jedva živ do svojih. Pomogli su mu da se dvigne. Svi vokolo njega nazdravljali su njemu va čast, klicali njegovo ime. Mihovil je sel na pod, protegnul nogi i zaperl oči. Prenesli su mu jist i pit. Ni veroval sam sebi da mu je šlo za rukun udelat če je udelal i vernut se nazad živ. Ondat je do njega prišel knez Mikula. Mihovil je pogjedal vajer i udelal skos da će se dvignut. Plemeniti knez Mikula je bil berži. Sel je pol njega na pod. Nikoliko momenti je mučal, a ondat je počel govorit kako da nastavljaju govor ki su maloprije prekinuli.

- Moj Mihovile, odvažan si ti - junak. Junak kakovoga ni na delgo. Tamo doli svi su naši životi bili u tvojih rukah. E, moj Verbenčane, ti melčiš, svejeno se mi dobro razumimo. Knez Nikola Frankopan se je nasmel, nasmel se je i Mihovil bit će da je obidvin pasala kroz glavu slika onoga dana kada su se po

travi vajali i mlatili. Mihovil se je svejeno deržal one stare mudre besedi „niš ne reci, niš ni”.

Knez Mikula još se je više prgnul Mihovilu. Skoru su njin se glavi tikali. - Mihovile, dajmo jenu po našu. Knez je počel, a Mihovil je čupal notu i dva glasa složno su zakantali, tamo nigdi po srid mora...

*Ča ti je Todore, oooj...
sabljica krvava?
Jelena sam ubil, oooj ...
koštu sam ranil.*

Potla su se lipo pogovoreli. Mihovil je pravjal o svojoj fameji, o živjenju ko je takovo, kakovo je. - E, moj Mihovile - reklo je knez dvižuć se, - tebi moren pomoć, sebi ne. Zavridel si.

Vernul se je Mihovil doma. Kad se je gradu doznao za njegov junački podvig, njegovi kunpanji su govoreli: - Sil ti videl našega Mihovila! Njegove sinji počeli su nazivati Mihovilići.

Jedan dan podknežin je zval Mihovila na Placu u kneževu polaču. Knez Nikola Frankopan će je tamo na galiji posrid mora obećal, zapisal je na hartu pergamenu.

Mihovil je prijel pergameni za se, za svoje sinji i njihove sinji...

U podmorju Vrbnika autor fotografija uživio se u ulogu Mihovila Abramića

KATIN TIŠTAMENT

7. marca 1640. leta Kate, Bog ju pomiluj, žena Franića
Vitezića udelala je tištament.

Tu nediju po vičernji zapolne k njoj su prišli sve od reda
vijeni verbenski muži, četire popa, jeden gospodar i Ivan Stašić,
nodar ki je moral na hartu pergamenu sve potenko zapisat. Kate
je bila jako bogata zato je dodar pet muži moralo svidočit da je
Katina voja od besedi do besedi točno zapisana.

Na visokoj postiji kako na prestoli, više sideć nego ležeć,
Kate je nabrajala komu ča od svojega ostavlja, a tu je bilo svega
kuć, živa veloga i maloga, zemje. Sve če je pripadalo nje prvomu
mužu Mikuli s kin ni imela dice vaje je po njegovoј smrti vrnula
njegovon rodu. Kako dovica oženila se je za Franića Vitezića,
mladića. Ali dice ni bilo.

I tako kad su se svi poseli, mogla je Kate, tela nemoćnoga
pri zdravoj pameti i dobra razuma če mu su bili svidoci ovi muži
počet kazivat svoj poslidnji tištament.
Napol sklopljenih očuj počela je Kate mirno i sigurno pazeć da
nodar more sveku besedu čapat kazivat komu ča ostavlja.
Mislela je na sve. Najprije je odredila kadi će nje telo zakopat,
sprid presvetoga šakramenta, a zato braščini svete Marije ostavlja
kravu gorinku. Počela je ondat napovidat komu ostavlja kuću,
dermuna, komu brajdi, komu kravi, ovce, čeli, komu dolca
i dolčice, svoje sviti, svoje štabilo i mobilo. Spomenula se je
bratovštin, plovana, nikih popi, žaknić, prijateljic, dodar fratar va
Veji i Košjunu. Svidoki su habali, nodar je zapišival, a jedna misel
svin se je motala po glavi: - Če mužu Franiću niš ne misli ostavit.

Ko da su glasno z rekli to će su misleli Kate se je na kraju
spomenula i muža Franića.

Od sve bogatije ku je imela i razdavala ovomu i onomu mužu
Franiću ostavila je samol to da ima pravo bivat dokli je živ va kući
ku je ostavila Braščini svetoga križa ma nemiga zabadave, ne,
ne, toj braščini mora on plaćat fit sveko leto, dodar je odredila i
kakov fit. Fit od L 10.

Kako da to ni bilo dosti, još je svomu mužu Franiću ostavila šoldi
z kimi je platila njegova galijota, mladića ki je šel mesto njega na
galiju, a zato će mu ostavja to čega više niti ni, če je potrošeno,
mora Franić dat za nju služit mašu od kuventa z litanijami. Mašu
ku mora platit. Još je obligala svoga muža da mora parićat obed
za sve popi i žakni po nje smerti.

Pomislite malo kako je bilo Franiću Viteziću jednu nediju po
veloj maši na Placi habit kako oficijal javno pred svimi judmi
čita Katin tištament, kakov je bil običaj va to vrime. Ma ni pasalo
čudo vrimena, svega nikoliko miseci, Franić Vitezić se je va
iston ton letu oženil za divojku, dobru i poštenu. Zvala se Lucka
Fugošić. Jel to bilo od jubavi, potribi il dešpeta, ki to denes more
reć?

JUNAK

Va našoj obiteljskoj škrinjici spominjanja sveko toliko zaiskri lik Iva Parčića moga prededa ki je bil rojen 1841. leta. Doživel je lipu starost, umerl je va 93 letu. Sve svoje živjeni preded je bil va Vrbniku. Delal je na zemji kako i svi vokolo njega. Ma sve njegove vnuki, od kih je jedna bila moja mat zapametili su deda, aš ded je jako lipo znal pripovidat. Znal je čudo štrolig sveke sorti i od vil i od maličić, od kersniki i od kudlaki. Najraje je pravjal ono če se je njemu dogodilo, i če je sam videl i doživel, ma znal je on i če je se drugin juden dogajalo i to va jako staro vrime. Kako je samo bil kuntenet, kad bi čul od svoje vnuče: - Pravjate nan dede o..., njemu ni rabilo dva puta reć.

Ma, ovisti put pravljajt čemo propiju o njemu, o Ivu Parčiću, ono če se va fameji spominje.

Moga prededa Ivana otec je dal za junačića k nikin bogatin juden još kad je bil dičak.

Va staro vrime bogati judi su užali zet k sebi jedno siromašno dite ili više njih da im budu na pomoć veni ili va kući. To dite se je tad zvalo junak ili junačić ako je bil mlaji. Junak je delal razne posli. Va kući bi pomogel gospodarici mlit, dicu čuvat, ma najviše su junaki bili po venu. Tamo je bilo vavik ča za delat. Rabilo je obehajat živo, nasvalito pazit da ne gre va popašu. Vedne i vnoći bivali su junaki po pestirskih stanih, nasvalito va štajunu kad se je delal sir, a i drugda kad god je bila potriba. Ti pestirski stani, za pravo reć če je od njih ostalo, rasuti su po svih bandah našega verbenskog kunfina.

Za plaču junak je od gospodara dobival sveki dan jideni, a to ni bila za lačna usta mala stvar. Još je junak dobival jedne letnje i jedne zimske sviti. Va sviti je pripadalo dvoje stomanje, dvoje

brageše, dvi suknjice, jedna od bedeni za leto i jedna od sukna za zimu, dvoje hoveje i dvoje postoli, jeden klobuk i jedna berita i fanj poplat za počivat stare postoli. To je junakon nasvalito rabilo aš su čudo hodeli, skakali i tekli .

Po ženinoj smrti otec maloga Ivića, kako su prededa Iva zvali kada je bil mali, oženil se je po drugi put. Mali Ivić dobil je mačehu niku Šimunovu.

Još se judi pamete kako je ta ženska bila huda. Malomu ni bila niti malo dobra. Stavali su na Placi do gradske lože. Mačeha ni pušćala maloga kuću ako ni bilo oca blizu. Tako je brižni Ive čekival sveki dan da otec pride z veni da bi mogel stupit na dvera. Jedenput šel je Ivić pošpijat skroz škuju na dverih da vidi jel morda otec doma, a škuja je bila tutu udelana da more maška slobodno hodit nuter - ven. Oca još ni bilo, mačeha mu je to vajda otela dat znat, pek je rinula ščap va škuju i malomu usridila oko.

Otec ni bil bedast človik, videl je če je na stvari i udelal je če je najboje mogel. Dal je maloga za junačića. Računal je da će se njegov Ivić tako ga je zval samol va svojoj glavi, naučit delat, a drugi će skerbit za oblić ga i najist. Če je namislel, otec je udelal. Od tad je mali doma malo pačil.

Rastel je po venu po pestirskih stani. Kad bi otec trefil njegovoga gospodara užal bi ga pitat za maloga: - Če dela, ono moje žlahto? - Žvelt je ko zec, našalil bi se gospodar i nadodal, -vriden je i pohabat će, ne moren se na njega potužit samol mi čudo poplat zdere.

Malo po malo je Ive zrastel va onu vrstu judi kin sve bešta, če bi reć da njin gre sveki posel od ruki. Posobojno je umel ze život. Ovce su hodeli za njin ko da je od njihove vrsti, ni rabil zijat. Čin bi čuli njegov glas: - na male, na...

na... potekli bi na uzrati. Ive je mogel sam pomeknut stado od jednoga dermuna va drugi va ki je god otel. Ni imel straha da će mu se ovce razbižat.

Jošće od vrimena kada je bil halašić najsričniji je bil ondat kada bi se našel z ocen na Krasini. Tamo su imeli svoj pestirski stan. Seli bi oni dva, otec i sin jeden do drugoga va hlad i nagnuli se na gromaču. Tad bi Ive znel z bisažic sir kijsti mu je prišel na del i dal ga ocu. Čekal je da ga otec muštra. To je bil sir kojstoga je on sam udelal. Otec bi onda užal najprije povonjat sir, obernut ga i pogjedat ze sveke bandi. Z britvicun bi zarizal čičić i deržal ga v ustih slediće vrimena prije nego če bi ga požeknul. Kad bi čul očeve besedi: - Dober je, želt kako cekin, Ivanu bi prišlo da zakanta i skoči vajer od veselja, ma to ni smel baš tako pokazat. Sveki put otec bi mu spoznova jedne te iste sveti dilil: - Ive, pazi da te kaška ne uji, nosi vavik ščapić sobun. Ne hod z golun rukun va škuje. Kako je Ivu bilo teplo vokolo srca dokli je habal očeve besedi. Paralo mu se da raste z nutra, i da ako baš i ne udeli sve kako otec govori da mu niš ne more bit, aš tu je njegov otec. Ki zna če bi bilo da je njegov brižni otec znal če Ive sve dela..., va kakove sve škuje i škrapi riva ruku. Ni bilo gromače priko ke se ni skobecnul.

- Od tebe je samo zec na ovon pajizu žveltiji - znali su se na njegov račun sulacat drugi pestiri. Namor da ni bil Ive sam. *Par para i va peklu najde* gororivali su stari judi, a kamol neće po venu pek je Ivan imel nikoliko dobrih kunpanj ki su bili pronti deboto na sve. Skobecnjivali bi se oni od jednoga kraja dermuna do drugoga, gjedali ki će prit berže, dvizali se ko viverice po stablih i visili s kit z dolun glavun. Namor da su se tako ševrili dokli su gospodari gradu pod krovon na miru spali.

Ondat je prišlo ono hudo leto 1855. Va Vrbniku je zavladala kolera. Strah i vela žalost na svekon koraku. Ni bilo dana, a da ni zvonelo za mrtvin. Kigodare dan su va Sveton Ivanu na vični počitek šli dva tri odnjih. Ni bilo lahko nač ni ki će toliko rak ziskopat i tolike mrtve zakopat. Ive Parčić je tad bil halašić od jedno petnaest let. Još z jednin kunpanjon z Marije babice dedom dali su se zaživa raki kopat i mrtve zakopivat. Sprotu su va toj veloj nevoji prišli i do nikoga šolda. Malo po malo mali je zrastel va mladićeca. Počel je mislit va živjeni. Bil je vriden pe je šempre hodjival po žurnadah.

Vavik je pravjal kako je va Vrnik prišel jeden gospodin ki je iskal čovika ki dobro pozniva vrbenski kunfin i ki bi šel š njin pokazat mu jedno mesto. Imel je ti čovik hartu i naslikane dragi i dražice vokolo grada. Gjedali su muži tu hartu na Placi kuda je jušto pasival Ive. On je vaje adočal da je to Ogrul. Jutrodan šel je Ive z jednin kunpanjon i s tin gospodinon nemiga za badave, za plaču kako su se pogodili va Ogrul. Va Ogrulu se dendenešnji vidi mirišće crikve i samostana kadi su va jako staro vrime bivali beli fratri. Sad je ta čovik zel drugu hartu. Gjedal je, hodel, brojil koraki pravo, livo i ondat pokazal mesto va zemji i rekел:

- Kopajte, evdi! Ive i njegov kumpanj počeli su kopat i ondat najedenput, otvorila se je koti jedna puča. Kamičići su počeli padat, a odzvanjalo je koti bi reć da padaju va guštirnu. Ive je pogjedal kunpanja, oni gospodin je napeto habal. - Vas je strah, a...? pital nas je. Da je mučal, morda bimo bili i ostali, ovako mi smo kako na komandu skočili i počeli teć, bižat čin deje od toga mesta i toga čovika. Pasalo je niko vrime, a ja i moj kunpanj šli smo opet va Ogrul obač ono mesto. Ćete vi meni verovat il ne, mi toga mesta više nismo mogli nač. Nigdire ni bilo traga od našega kopana.

Prišlo je vrime i preded se je oženil. Divojka se je zvala Kate. Zvali su je Kate Kotičarica. Ona je bila zadnja od verbenskih žen ke su delali kotigi, od tuda i ti pridivek. Ki je videl kotigu tajsti zna da je rabilo imit za nju udelat dobre oči i ruki. Delala je prababa Kate i tesneki, svojin hčeran znala je reć da su tesneki za onistih ki su veloga roda. Zato jih njin ni otela udelat. Ako ni delala sviti, onda je bila crikli. Kada bi Ive večer prišel z veni doma, sel bi pol svoje Kati i pomogel njoj delat vokolo tih kotižin.

Vrbniku se je gradil vodovod, bil je finjen 1911. leta. Tu je bil jeden tehničar ze ženun, ona je šila na makini. To je bila prva makina takove versti va Vrbniku. Ostala je gradu, kada je voda poteckla i kada su tehničari šli ča, zač ju je Ive Parčil moj preded kupil svojoj ženi Kati.

Nike od štrolig ke sen van ovdi pravila poteckli su od prededa Iva. Vi sigurno pogajate da su to oneste ke pripovidaju od vil, maličić i pestiri.

DODATAK

PROŠEVNE

To je vrbnički izraz za prosne dane, tj. za ponедjeljak, utorak i srijedu uoči blagdana Spasova kojim se slavi Isusovo uzašašće u nebo. Spasovo je pomicni blagdan, obilježava se četrdeseti dan po Uskrsu. Prosni dani su dani prošnje i molitve. Nakon Svete mise je procesija u kojoj vjernici pjevaju Litanije svih svetih. Tih dana sv. misa je u crkvi Majke božje od zdravlja - Gospoji oko koje se obavlja i procesija. Običavalo se je govoriti: *Ki ne dela proševne za života, dela ih po smerti.*

Nekada su procesije u te dane izgledale ovako: procesija je uvijek kretala od župne crkve (vele crikve) i u nju se na kraju vraćala, ali ponedjeljkom se kretala po gradu, preko Place i vraćala po Pojani. Utorkom je procesija išla do Gospoje i okolo Gospoje, a srijedom samo do crkvice sv. Antona.

Prosni dani prijašnjih su se godina odvijali i u oči blagdana svetoga Marka (25. IV.), sada više ne.

PESTIRSKI STAN ili samo STAN

Stani se nalaze izvan grada na pašnjacima (fotografija na str. 16-17). U njima su za vrijeme mužnje ovaca pastiri boravili danju i noću. Sami su radili sir. Stan se sastoji od nekoliko nastambi: *mošuni, jare, kolnice, kućice*, sve ih povezuje dvor. Najčešće se uz njih nalazi gumno. Sve su nastambe građene suhozidom. Svaki stan ima ime. Neki prema nazivu pašnjaka, kao npr. Karbarus, Dubni, Prlec ili se nazivaju imenom svojih vlasnika, kao npr. Sorov stan, Matijin stan, Menden stan... Mojoj obitelji pripadao je pestirski stan na Krasini i Sorov stan.

ZVONJENI

Zvonjava crkvenih zvona s našega zvonika razliježe se nadaleko. Zvone zvona svakodnevno. *Juternja rano ujutro prije rane maše*, o podne i navečer *Zdrava Marija*. Zvonjenjem se prenosi vijest, poruka, poziv, radost i tuga. Uoči velikih svetkovina *kanpana se na vele*. Putopisac Alberto Fortis koji je krajem osamnaestog stoljeća obilazio naše krajeve u svojem djelu *Put po Dalmaciji* zapisao je za Vrbnik *Možda nigdje zvona ne zvone češće nego ovdje, i nigdje ne udara češće grom u zvonik*. Stari mežnjari bili su majstori, znali su kako potezati konope i koja melodija odgovara kojoj prigodi. Tako su npr. kad bi umro muški zvonili bez prekida, za žensku osobu zvonilo se s prekidima, za starije zvonilo se kraće, a za mlađe duže. Nakon što su zvona elektrificirana, zvonjenje je postalo ujednačeno, a nema više ni mežnjara.

KRIŽANI

Rijetki pojedinci, mogli su to biti muške ili ženske osobe znale su križat, tj. molitvom, zaklinjanjem, nekim pokretima zaustaviti ili odagnati od čovjeka razne neprilike, bolesti ili neke druge slabosti. Ukratko mogli su pomoći. Osoba koja je znala *križat* mogla je to znanje prenijeti drugome samo jednom u godini i to na Veliki petak. Pripovijedala mi je mati da njoj je jedna osoba (muškarac) htjela pokazati kako se križa. U trenutku kada je počeo govoriti moja se je mati počela smijati. To je predaju prekinulo i upropastilo. Nama kao djeci znala se je pojaviti oko oka jedna nakupina slična zrnu. To se je zvalo

jačmik. Mene je *jačmika* lišila draga jedna starica. Stanovala je na Retcu. Zvala se Kate. Sjećam se da sam otišla k njoj. Ona je uzela srp u ruke i mahala s njim pred mojim očima. Ne sjećam se riječi kojih je izgovarala, samo znam da je to sve skupa trajalo vrlo kratko.

VILI, VIŠĆE, MORI, MALIČIĆI, KUDLAKI, KERSNIKI

Sve su to bila bića s nadnaravnim sposobnostima koja se spominju u vrbničkoj usmenoј predaji. Onoj predaji koja je došla do mene. To su bile osobe koje se vanjštinom baš nisu razlikovale od drugih ljudi. Izuzetak su bili maličići.

Maličići sićušna bića sa crvenim kapicama na glavicama. Mala zanovijetala. Ljudima nisu dali mira ni po danu ni po noći. Bili su i sad moram upotrijebiti vrbnički izraz *dešpetjivi* što bi približno moglo značiti da su voljeli ljudima priređivati razne nepodopštine. Pripovijedali su ljudi koji su noću prolazili Placom da su znali čuti njihovu viku, ciku i larmu koju su stvarali u zgradi nekadašnjeg Kneževog dvora.

Vili - vile bile su prekrasne mlade djevojke dugih raspletениh kosa. Njihova pjesma odjekivala je u toplim noćima dok su razigrane i rasplesane obilazile lokve po vrbničkim pašnjacima. Samo je jedna sitnica kvarila tu ljepotu, na nogama umjesto stopala bila su kopita. Jednom prilikom sam čula da naziv naše najstarije ulice Roč dolazi od riječi ročište, a ročište zbog toga jer su se tamo okupljale vile prije svojih noćnih izlazaka.

Višće - vještice žene koje su znale razne stvari, dobro poznavale trave, a mogle su učiniti zlo ljudima. Stari vrbnički naziv za prekrasan cvijet perunku također je *višća*.

Evo jedne zgode koja pripovijeda o *višći*. Moji pripovjedači su ju pripovijedali više kao šalu. Dakle, jedna žena htjela se je

pomladiti, izgladiti bore na licu, nategnuti kožu, učiniti sve ono što na razne načine i pomoću silnih kremica činimo i mi danas.

U to neko vrijeme među ženama je kružila priča da se sve to može postići ako se lice opere u vlastitoj mokraći. Mlada žena o kojoj priča ova priča, učinila je to jednog jutra kriomice, dobro pazeci da je tko ne opazi. I kad je toga jutra krenula na *Kelk* po vodu, naletjela je na drugu ženu. Ona je također nosila *kebel* i ona je išla po vodu. Unijela se je u lice onoj našoj u mokraći opranoj i ovako ju pozdravila: - Oooo, dobro jutro mlada, va curu oprana. Ne pitajte kako je znala, pa bila je višća.

Mora, mori, te su se mogle provući kroz najmanju rupicu, ući u kuću i ljudima u snu leći na prsa i otežavati im disanje do iznemoglosti. Govorili su ljudi da *mora mora, aš joj ime zapovida. ako arivaš oškarnat, doznat ćeš ka je*.

Kudlaki su bili muška bića. Jako opasni jer su mogli učiniti veliko zlo, a nikome nije na čelu pisalo da je kudlak.

Kersniki su bili također muška bića ali činili su ljudima dobro. Da bi dijete kad odraste postao kersnik morao se je roditi sa crvenom kožicom na glavi. Ta se je kožica trebala skinuti, dobro osušiti i smrviti. Kao prašak čuvala se je i davala djetetu kad odraste. Prašak bi se pomiješao s brašnom od kojeg bi se ispekao hljepčić kojeg bi dijete pojelo.

E, i kad se je jednom davno u maloj kućici na dno Roča rodila bebica, slatki dječačić sa crvenom kožicom na glavi, spremila je baba sva sretna kožicu *va čikaricu*. I što se je dogodilo? Trenutak nepažnje, mačka je skočila, prevrnula *čikaricu*, zgrabila i u trenu progutala crvenu kožicu. Ne samo baba, svi su u ulici Roč bili jako razočarani. Prilika je bila i izgubljena je.

KUTLANJA ŠKREBETALNICE I ŠKRTAVICE

Prije jedno pedesetak godina tijekom obreda na Veliki petak u našoj crkvi bi se je u jednom trenutku počelo udaraljkama škrtavicama ili s kutijicama u kojima su bili kamenčići lupati i stvarati buku. Tada su to činila ponajviše djeca. Ja se toga sjećam. Od onda se je taj običaj ukinuo. Danas kao i nekada ministranti na Veliki petak obilaze grad sa škrebetalkama i pozivaju vjernike na obrede. Stvaranje buke u crkvi na Veliki petak, *kad su zvona mrtva* bilo je nekada toliko naglašeno prema pričanju starih ljudi da se govorilo kada se išlo u crkvu: - *Gremo na kutlanju!* Danas su obredi Velikog petka prožeti pobožnošću, ozbiljnošću, pa ta *kutlanja* tj. lupanje i bubanje u crkvi je nešto nama nezamislivo.

Ipak, pokušajmo predočiti tu napetost koja je morala vladati u crkvi ispunjenoj ljudima do posljednjeg mjesta. Kako je vrijeme odmicalo, svi su postajali sve napetiji. Čekaju znak. Na velikom oltaru gore voštanice. Oko oltara drvene kore u njima su *popi* - naši svećenici. Oltaru se približava *mežnjar* i svako toliko ugasi po jednu svijeću. Njih je petnaest. Uzbuđenje raste, svi mladi i stari čekaju trenutak kad će započeti *roštanja*. Ugašena je posljednja petnaesta svijeća, to su čekali, *to je bil senjal*. Započinje neopisiva buka. *I oni popi va korah zuvaju se i ze postolmi udri ga po korah.*

Očito su to bili neki prastari običaji čiju su simboliku i poruku onodobni ljudi razumjeli.

UZ ŠTROLIGI MARIJE KRALJIĆ

Dođe vrijeme kad se više ne možemo pouzdati samo u pamćenje i kad se usmena predaja mora zapisati. Ne samo kako ne bi bila zaboravljena već kako bi postala dostupnom generacijama koje možda neće imati od koga čuti...

No, za trajni život usmenoj predaji trebaju: pripovjedači, dobar i pouzdan slušač i što neutralniji zapisivač. Marija Kraljić upravo je takva, dobra, zainteresirana slušateljica sretna što je oko sebe imala dobre pripovjedače prenositelje predaje, a istovremeno ih zna, bez previše osobnih intervencija, prenijeti u priču.

I tako satkati ovaj, slučajnom posjetitelju šetaču kamenim Gradom, nevidljiv ali često naslućivan paralelni život, onaj iz neke druge stvarnosne dimenzije.

Svaka Marijina knjiga baštinski je biser. Nanizala je tako knjižicu šetačkih impresija, najemotivniji turistički vodič istinske poznavateljice, *Vilom z Hlama* prenijela nam je život i običaje Vrbnika kako ih je pročitala u Petrisovoј rukopisnoј ostavštini te ih osobnim komentarima povezala s današnjicom, a knjižicom *Kamarica škripje* sačuvala je uspavanke, brojalice, dječje pjesme kako se generacijama prenose.

Štroligi su logičan slijed dosad zabilježenog. Specifična vrsta usmene predaje čije ime možda potječe od iskrivljene talijanske riječi „strologo“ (astrologo-astrolog, zvjezdoznanac) te nužno nameće dimenziju nadzemaljskog. Štrolige su kratka forma, kompozicijski vrlo jednostavne jer primarno su „usmene“. Autorica savršeno poštuje formu, ne dodaje, ne ornamentira, ne zapliće... ne eksplisira. Iako ne navodi od koga je čula, jeku pripovjedača jasno razaznajemo. Samo iznimno spomenut će

izrijekom članove obitelji kao prenositelje, ali i to samo onda kad ih upliće u događanja.

Posebno je „usmenost“ vidljiva u završetcima. Oni su gotovo naprasni, oštiri...tako je bilo i gotovo... a sad vi, čitatelji, želite li dodajte, oduzimajte, vjerujte ili ne... o tome se ne pita.

Uhvatiti štroligu stvar je trenutka i spletla okolnosti. Zato ona započinje i završava naglo, iznenadno, bez rječitih uvoda i bez objašnjavajućih završetaka. Posebno je važna i prostorna odrednica. Sve poznati lokaliteti pojačavaju prodor neobičnog i drugačijeg u poznatu svakodnevnicu. I zato sve postaje savršeno jasno kad u, gotovo metafori štrolige kao vrste, *Vila kot vila* pročitamo:

„Jel se otel muž Anton našalit ali narugat, ki zna. Pogjedal je pogaču, pe' svoju ženu, podsmihnuł se i rekel „Vila kot' vila!“ Morda je otel reć „Lehko tebi tako lipu pogaču speć, kad si ti vila.“ Ki zna? Samol od tog časa on veće svoje ženi videl ni. Čul je nje hod, nje govor, smih, samol videl ju više ni, ni vedne ni vnoći. Dica, susedi, svi su ju videli kako i prije, samol on ne. Živeli su naprid kako da se ni niš dogodilo. Anton je tajil dokligod je mogel i kakogod je mogel, če mu se je prepetilo. Kako mu je bilo, samo Bog dobri zna.“

Protagonisti i sami zbumjeni time što im se dogodilo ne propituju sam doživljaj, ne traže objašnjenja, štoviše ponašaju se kao da ništa nije bilo.

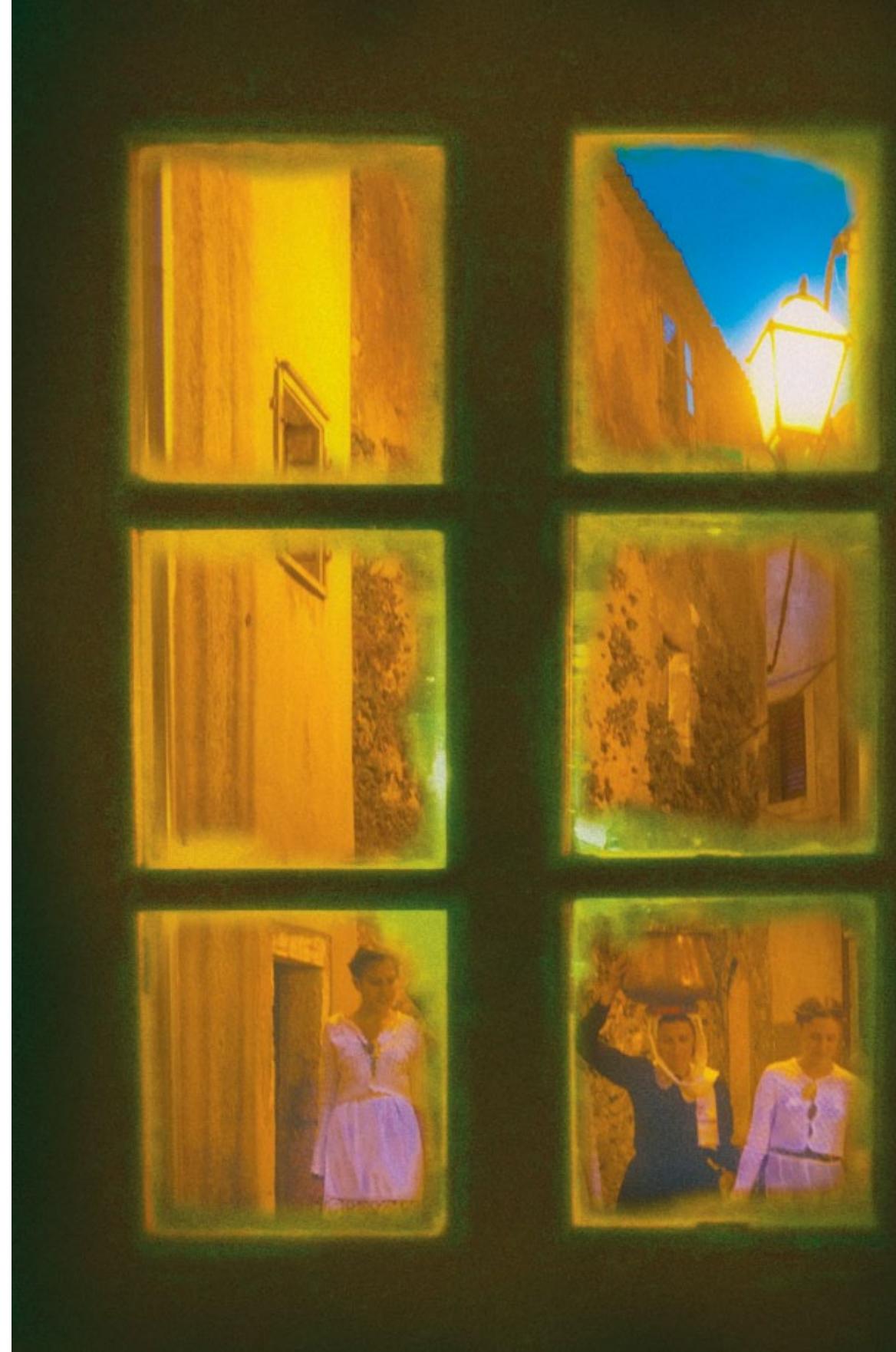
Samim odabirom štroliga autorica otkriva osobne afinitete. Kompozicijski razaznajemo dvije cjeline, a u tematiku svake nas uvodi prigodnom minijaturom.

„Pravjali su onisti... „ vodi nas u svijet vila, maličića, mora, vodi nas u jednu nad ili poddimenziju pojavnog stvarnosti, u metafizičko stanje duha i tijela.

Druga cjelina „je jeden grad...“ gubi dimenziju nadnaravnog, ali potencira neobično. Opet su tu i neobjasnivi događaji, ali i oni koji nam govore o starim običajima i običnim životnim situacijama koje su se prometnule u čudnovatost.

A, kako se usmena književnost nužno realizira u govoru, autoričina uporaba najstarijih oblika izvornog vrbničkog govora, Štroligama daju posebnu draž i vrijednost. Pridodana objašnjenja zavičajnih naziva iz tekstova, sliku potpuno zaokružuju. Tankoćutnom čitatelju sve je jasno. To je paralelna realnost od koje možda zaziremo, ali koju neizbjježno naslućujemo. Pa, tragovi su uokolo, Marija Kraljić ih je samo, zapisavši ih, svima nama osvijestila.

Ivana Vladilo

BESEDA DVI O AUTORIMA

Marija Kraljić

Rojena sen Vrbniku. Gradu sen živila na Potočini, v Roči i sedaj najzada na Maloj placi. Va mojen ditenstvu, pari mi se da to je bilo čera, a ni ne, bilo je dice i starac kako bi niki rekel na pretek. Grad je odzvanjal od dičjega zijana, kanta i čakul muži i žen. Svi ti glasi mišali su se va jeden termor. Placa, Škujica i svi naši dvori nikad nisu bili bez živa i judi. Morda zbog toga će ni bilo radija ni televizije mi mlaji čudo više smo se igrivali i pogovarali ze svojimi babami i dedi, a i veli mej sobun. Kadagodare su se i karivali.

Mi dica svin susedon smo hodjivali na posel. Kamogod nas je ki poslal. Pošijali su nas va butigu, po španjoleti, nič zanest ili prenest. Sil mogel reć da ne greš, čupal biš od matere ili oca takovu bandu da ti više ne bi takovoga ča palo na pamet. Kadagodare kad ni bilo školi hodjivali smo ven ocu ze obedon, po valometih smo pobirali šcur, po Kostriju strkek i tepšini to je bila hrana za prašce, po dermunih šumu, za nas je to bila više igra i zabava nego posel. Ondat smo narasli pek smo se rastekli.

Priče ke su nan stariji pravjali ili kako jih je moj ded zval štroligi rasli su skupa s nami. One čuvaju spomen na onistih ki su va svomu vrimenu bili del ovoga grada. Da se ne pozabe, a niman priliki da jih pripovidan, drugo je sedaj vrime, ja sen ono čega se pametin zapisala. Znan da to ni ono pravo, aš priča zasprave žive samo dokli se pravja. Onisti ki pripovida ze svojin glason, ze svojin sercen dela ju život. Njoj tad rastu krila i ona

leti od srca do srca. Ovako zapisana slična je zvonu ko ne zvoni. Ali boje makare i tako nego nikakore. Tako se meni pari. Još sen nič udelala. Izostavila sen pobliže imenovat osobe od kih se pripovida i kada sen znala ki su i šći su. Judi su to od kih smo potekli, njih više ni. Va svoje vrime živeli su kako su najboje umeli. i tu ne rabi više niš reć.

Kad denes gren doma, od Retca kadi je škola va koj delan kako meštrica, kadagodare na putu do domi nikogare ne trefin. Sedaj je veći del leta grad pust. Po zimi prazne kuće kako prestrašene ovčice drehću stišnjene jedna pol druge. Ni judi da jih teple.

Nan ki smo ostali živit gradu zimi duraju sve deje. V leti je lipje i veselije.

Na novo živjeni naučil se grad i mi skupa š njin.

Petar Trinajstić

Rođen je u Vrbskom 1946. godine. Prve fotografije snimio je još kao učenik osnovne škole u Vrbskom, a druženje s fotografijom nastavlja kao srednjoškolac u Rijeci. Ozbiljnije se počeo baviti filmom i fotografijom kao student Visoke industrijsko pedagoške škole u Rijeci 1970. godine. Tada film i fotografiju doživljava prije svega kao suvremeno nastavno sredstvo u procesu obrazovanja te snima prve ergodidaktičke filmove i serije dijapositiva za nastavne potrebe. Uz to, više filmskom kamerom, a manje fotoaparatom, bilježi značajne promjene u dokolici osobito u Vrbskom, na otoku Krku i u Brodogradilištu 3. MAJ gdje je zaposlen u Centru za obrazovanje kadrova. Od 1969. godine član je Kino kluba Liburnija film, a 1971. godine prelazi u Kino-foto kluba Jadran 3. MAJ od kada počinje aktivnije snimati i eksperimentalne, neprofesionalne filmove koji su vrlo zapaženi na filmskim festivalima u zemlji i inozemstvu. Na preporuku profesora Tanhofera sa Filmske akademije u Zagrebu 1978. godine započinje suradnju sa Jadran film Zagreb, tada vodećom profesionalnom filmskom kućom u Jugoslaviji, u ulozi filmskog redatelja i scenariste. Od 1991. godine intezivnije se bavi fotografijom te objavljuje brojne autorske fotomonografije u kojima je autor koncepta, teksta, fotografija i dizajna. U više navrata bio je član komisije za izbor scenarija za dugometražne igrane filmove kao i za kratke filmove te član komisija za

predikatizaciju filmova te član žirija na filmskim festivalima i fotografskim izložbama i natječajima.

Do sada je realizirao stotinjak filmova, video radova i *slide showa* te snimio pola milijuna fotografija na filmskom materijalu i u digitalnom zapisu.

Za svoj rad primio je u zemlji i inozemstvu stotinjak nagrada i priznanja kao redatelj, scenarista, filmski snimatelj i fotograf. Nositelj je stručnog zvanja "Majstor filma". Danas gotovo da ne postoji zemlja svijeta u kojoj nema neke njegove fotografije, filmskog uratka ili knjige.

Bogat i raznovrstan fotografski opus otkriva mnoga njegova fotografска izražajna sredstva, od dokumentarne, *life* fotografije nastale u trenutku, do artificijelne osmišljene eksperimentalne fotografije, u kojima obične prizore i događanja pretvara u maštovite, razigrane, neobične i zanimljive fotografije estetski osebujne, likovno dotjerane i poetski rasprričane kakve su dijelom fotografije objavljene u ovoj knjizi. Jedna od njegovih značajnih tema je krajolik od rodnog Vrbskog, otoka Krka, Istre, Gorskog kotara, jadranske obale i otoka, pa sve do Irske kao i urbanih sredina poput Rijeke, Opatije, Dubrovnika, Zadra, Splita, Zagreba, Dublina. U tim fotografijama suvremenih estetskih izraza snažno se osjeća prisustvo čovjeka i kad ga se ne vidi na fotografijama kao što je to u ciklusu humaniziranog pejsaža osobito GROMAČA.

Čovjek od rođenja do smrti je njegova omiljena tema u kojima portreti djece i običnog čovjeka poput bodulskog težaka ili industrijskog radnika do čovjeka na ulici, bolnici, kulturnim, sportskim i crkvenim manifestacijama do značajnih osoba iz javnog života od umjetnika do političara, crkvenih veledostojnjika i državnika većinom snimljenih u dominantno klasičnoj

kompoziciji uspjeva povezati karakter osobe i njene djelatnosti te metaforičkim porukama otkriva senzibilitet mogućih i zamišljenih životnih situacija jakih emotivnih naboja i humanih nakana. „U odsliku stvarnosti Trinajstić uvjerljivo prenosi poruku ali njome osjetljivu spoznaju likovnog sadržaja reprodukcije. Vrednovanje se očituje u odabiru i izrezu, kompoziciji, sklopu odnosa u kolorističkoj i luminističkoj raspodjeli, artikulaciji optičke oštchine itd. Temeljne vrline koje definiraju njegovu fotografiju odnosno projekt su zanatska perfekcija, autorska stilска samosvojnosc, dosljednost pristupa koja rezultira homogenošću kojom dokumentarni prikaz prerasta u likovno sadržajni izraz, a referalna deskripcija u umjetničku vrijednost” (Dr Vanda Ekl).

Iako obrazovan i formiran na tradicionalnoj fotografiji Trinajstić sve više eksperimentira nekada već korištenim metodama koje produbljuje i u kojima traži novi smisao koje njegovim talentom, iskustvom i imaginacijom rezultiraju zanimljivijim kreacijama gotovo novog stvaralačkog izraza.

Kako ga zanima i teorija fotografije osobito slika, fotografija, kao odslika ili preslike realnoga do slike kao komunikativnoga medija koji ne odslikava, preslikava niti predstavlja nešto samorazumljivo realno, nego generira novu realnost medijsko-komunikativnu koja vodi u posvemašnju vizualizaciju svijeta. Svoja traganja iz estetike i filozofije fotografije odnosno fenomena vizualnosti i virtualizacija informacija nastoji ostvariti digitalnom tehnologijom i prezentirati zainteresiranima svjestan da fotografija ne postoji u jednom konkretnom značenju i općenitosti već je ona fenomenološke prirode višeznačnosti i posebnosti te nastoji svjesno stvarati nepredviđene informacije podvrgavajući slučaj i nužnost ljudskoj namjeri u traganju za slobodom.

Manje poznate riječi i izrazi vrbničkoga govora

A

ako si kapac ako se usudiš
aviživali upozoravali

B

bacilat brinuti se
basa niska
banda strana
bandiru, bandira zastavu, zastava
bali su se, bat se bojali su se, bojati se
beštalo joj je bila je spretna
baštat groziti se, prijetiti
batibuj glasna gungula
batilo, batit otkucavao, otkucavati ure sat na zvoniku
bava povjetarac, ugodan vjetar po ljeti osvježava
bekat prevarit se, ne obavit što si namislio
bil je veni bio je izvan grada, poslom u polju, ili na pašnjaku
bilo je na pretek veći broj
biri, bir crte, crta
bi reć reklo bi se da
bižali, bižat bježali, bježati
blago ovdje dragocjenost
blišće sjaje se, svjetlucaju
boje bolje
boka struka
bome bogme
braščina bratovština
brince naramak suhog granja
brižna jadna, skrbna

C

celi cijeli

Č

če će prit ven što će izaći od toga
černo zeli kelj
čevjeni crveni
čičići, čičić komadići, komadić
čin istoga trena
čiveja drveni dio sedla
čudo puno
čudo let puno godina

Ć

ćapal, ćapat uhvatio, uhvatiti

D

da načmu zagristi
deboto skoro
dermun pašnjak
dešpet pakost. inat
dibji šipunić divlja ruža
dobit ćeš bandu batine
dokončat zaključiti
drito ravno
drugu bandu drugu stranu
dubec hrastić
dubčićen hrastićem
dvera vrata
dvignut ruku na se ubiti se

E		
evdi-endi	ovdje- ondje	
F		
falilo, falit	nedostajalo, nedostajati	
falinga	nedostatak	
fanj	prilično	
fanj zamoženi	prilično imućni	
fraj	zajedničko druženje djevojaka i mladića u manjim skupinama u kućama djevojaka najčešće za vrijeme korizme	
fermala, fermat	zaustavila, zaustaviti	
forca	snaga	
frančiskana	članica svjetovnog reda sv. Franje	
fuga	žurba	
G		
glavica	ovdje uzvisina	
gelbina	dubina	
gelnice	krunica, čislo	
goličinu	djevojčicu	
gre	ide	
greste	idete	
grščavek	grkljan	
grustelo mu se	gadilo mu se	
guvno	gumno	
H		
habala, habat	slušala, slušati	
haharina	neotesanac	
halašić	mladićec	
halašina	mladićina	
hitila se va mater		slična majci po ponašanju
hud		zločest
huda pošast		zarazna bolest
I		
inkantan		začuđen
istešo		isto
J		
jančevina		janjetina
jesena		jasena
jezen		nagle čudi, bijesan
judih pri letih		ljudi u godinama
jušto		u tom trenutku, upravo
jušto forši		tek možda
K		
kamižot		haljina
kanpana, kanpanat		zvoni, zvoniti
kanpanani		svečana zvonjava
kantaju, kantat		pjevaju, pjevati
kantun		ugao, kut
kara, karat		svađa se, svađati se
karbi, karba		glasnoj svađi, svađa
Karbarus		lokalitet
kaška		zmija
kebel		bakreni kabao za vodu
kičice, kičica		gležnjevi, gležanj
kitu, kita		granu, grana
klupka velni		klupka preje, prediva
komać		tek
konatit		hodati naokolo
kori, kora		crkvene drvene klupe, klupa

kotiga	starinska narodna nošnja, suknja od janječih kožica	mašu od kuventa z litanijami	svečana misa u kojoj sudjeluju svi svećenici jednog kaptola
Krasina	lokalitet	maža	platnena vreća
krepalina	uginula životinja	mažić	platnena vrećica
krise	krijese	mežnjar	sakristan
kromača	koromača	mirišće	ruševina
krosnat	plečat	Misučajnica	lokalitet
kudlak	zločesti čovjek s nadnaravnim sposobnostima	mižerija	bijeda
kunfin	područje	mora	nadnaravno biće
kunpanjali, kunpanjat	pratili, pratiti	mošuna	od suhozida, sa slamom pokrivena nastamba
kunpanjice	prijateljice najčešće istog godišta	movili, movit se	žurili, žuriti se
kuntenta	zadovoljna	mučna i pečalna	puna boli i brige,
kuntra	nasuprot	mujsav	prljav oko ustiju
kus	komad		
L			
lačen, lačno	gladan, gladno	N	
lajna, lajno	suhi izmet od krupnih životinja magarca, konja, mazge	Na mori	lokalitet
leputarit	hodat naokolo bez cilja	namučeć	šutke
leto	godina	nanci	niti
lezno	imati vremena	napovidanu,	pričanju
lipjih	ljepših	na pričeli	na početku
lipo i slažno	lijepo i pažljivo	nasvalito	naročito
lubavoga	crvenoga mesa	nataložilo se	naslagalo se
M			
mac bliti	snopić, svitak blitve	navadila, navadit	naučila, naučiti
majkol moja	majko moja, uzvik	nedihjav	boležljiv
makaruni	vrsta domaćeg tjesteta	ne moren	ne mogu
malan	vrag, zloća, napast	nerat	roniti
maličić	malo stvorene iz priča	netermaten	nagao
marangunica	stolareva žena	ni bacilal	nije vodio računa
		ni bil kapac	nije bio u stanju
		ni se bal nikogare	nikoga se nije bojao
		nič posobojno	nešto posebno
		nikih je prezela	zaboravili su na svoju obitelj
		tujina	i zavičaj

nikomure	nikome	pašć	objed
nodar	javni bilježnik	paščili su se	trudili su se, ubrzali su, uranili su
nuter prepejat	ovdje uvesti unutra	peja, pejat	vodi, voditi
nutit	nudit	peln	pun
O		pelt bela	put bijela
obevit	obavijen	pero. pera	list, listovi
abitavališće	boravište	pervani	prijašnji
obličil, obličit	ugledao, ugledati	peštalo, peštat	tuklo, udaralo, tući
obrašćena	obrasla	peza	težina
odrišit	odriješiti	pjehala, pjehat	plesala, činiti kola
odviščal	odgovorio	pleća	leđa
ohabjivala, ohabjivat	osluškivala, osluškivati	pliv	pljeva
okruti, okrut	posude, posuda	plosna	stopala
olačnit	ogladniti	plovanska	župska
omelo	metlica	pobirat šumu	skupljati suho lišće
onajsta	ona	pobirat zeleno	brati zelenje kojim se
operćena	natovarena	za prašca	hrani svinja
osvenuli, osvenut	osvanuli, osvanuti	počival, počivat	odmarao se, odmarati se
ostat doma dvoru	ostati neoženjen, neudata	počinu, počinut	odmore se, odmoriti se
za lipotu		poć za ovce	ići obići ovce
oštijal, oštijat	osedlao, osedlati magarca, mazgu	podura	potraje
otela je čapat	ovdje stići	pogej boje	pogledaj bolje
otrunili, otrunit	odvojili, odvojiti zrna od klasa	pofrka	gužva, gungula
overšarij	molitve za mrtve	poj	pjevanje
overšeno	završeno	pojal, pojist	pojeo, pojesti
P		pojidat se	brinuti se, gristi se
pačat	dirati	pomidor, pomidori	rajčica, rajčice
pačil, pačit	smetao, smetati	pomutit se	izgubiti razum
paralo se je, pari se	činilo se je, čini se	po raci	obiteljske nasljedne osobine
partil je, partit	krenuo je, krenuti, otići	poredil, poredit	sredio, srediti
pasat	proći	posobojni	posebni
		postoli napingane	starinske fine cipele s potpeticom
		potenko	detaljno

pošepjala, pošepjat	prišapnula, prišapnuti	razvežgal se	rasplamsao
pošijal, pošijat	slao, slati	rekopurali, rekopurat	ojačali, ojačati
poštijek	krpeni podložak (mekani) na leđima	remje, remyat	šapuće, šaptati
	magarca, mazge	rišćali, riščat	riskirali, riskirati
povredil, povredit	posložio, posložiti	roštali, roštat	glasno lupali, lupati
pozabit	zaboraviti	roštanja	glasno lupanje
po zidićih	po zidićima	roštaliče	zvečka
pravjal je, pravjat	pripovijedao je, pripovijedati		
prehahnut	udariti štapom po leđima		
prenesel, prenest	donio, donijeti		
prepejat	donijeti sa sobom, dovesti		
prepetilo	dogodilo se		
pridivek	nadimak		
prihivali, prihivat	dolazili, dolaziti		
prikatorij	čistilište		
priliki, prilika	likovi, lik		
pripetilo se	dogodilo se neočekivano		
pripričit	prepriječiti		
prišel, prišla je,	došao je, došla		
prit	doći		
proferit	prozborit		
prontali, prontat	pripremili, pripremiti		
propiju	upravo to		
propiju šegava	stvarno vrlo mudra		
puče, puča	pukotine, pukotina		
puhnjena	ugašena		
 R			
rabil, rabbit	trebao, trebati	s	
rajala, rajat	rađala, rađati	Saliž	naziv ulice koja vodi prema crkvi
rakna, rakno	tapiserije, tkane slike, tapiserija	sedurun	stalno, neprestano
rarohuja	karanfil	seduron batila	stasno ponavljalna, tvrdila
rastekli	razišli	senjal	znak, biljeg
		setkat	istkati
		siču, siča	suhe grančice
		Skalnice	lokalitet
		skerbno	brižno
		skerbno i šesno	brižno i skladno
		skucat	žaliti se
		slažno	pažljivo, uredno, oprezno, potiho, nečujno
		sledić	komadić
		Smokovec i Roč	dvije najstarije ulice Vrbnika
		sopelica	drvena sviralica
		spravilo se, spravit	okupilo se, okupiti se
		spravjat se	spremati se
		sranili, sranit	sakrili, sakriti
		sranjen	sakriven
		sranjali se	sakrivali se
		sprotu	usput
		sufit	tavan
		sulacat se	šaliti se
		stan	ovdje se misli na pastirski stan
		stavala, stavat	stanovala, stanovati

stelbice	stepenice	šatil se je, štatit se	smjestio se je, smjestiti se
stirat	istjerati	šterika, šteriki	voštanica, voštanice
studene serhi	hladni žmarci	štabilo i mobile	nepokretna i pokretna imovina
sva se je ujela	naglo smršavjela, uvukla se u sebe	štufat	dosaditi
svegdjenj	svakidašnji	štuk	strop
sviti	odjeća	šujavica	nizbrdica
Š		šejkala, švejkat	nepravilno izgovarati neke glasove npr. umjesto š, s
šaket	vreća		
ščenčić	mali zatvarač na bravi		
ščeto	pravo,		
ščeznuli su, ščeznut	pretrnuli, pretrnuti		
ščulec	petrovac		
šebereć	vrludavo		
šegava	mudra		
šegavica	mudrica		
šekivali, šekat	zadirkivali, smetali, zadirkivati		
šekerstija	sakristija		
šel je za tin	primijetio je		
šesten	uredan, skladan		
šešćići, šešćić	dojkice, dojkica		
škapular	blagoslovjeni platneni privjesak, nosi se oko vrata		
škapulat će me	oslobodit će me		
škarnal, škarnat	grebao, grepsti		
škatulice, škatulica	kutijice, kutijica		
škivat se	ustručavati se, imati obzira		
škerć	šala, vic		
škoda	šteta		
škrjavice, škrjavica	drvena napravica za stvaranje buke		
šold	novac		
šoštrice, šoštrica	pričalice, pričalica		
špažić	tanki konopčić		
štandar	visoki drveni stup služi za objesiti zastavu		
		T	
		tačići, tačić	potpetice, potpetica
		tejste	te
		težak	poljoprivrednik
		Tohoraj	lokalitet, toponim
		traturić	lijevak
		traversa	pregača
		trentaun	poriv
		triska	ovdje tresak
		tukat	zaraditi
		truden	umoran
		U	
		udelal, udelat	napravio, učinio, učiniti
		ugonili, ugoniti	odgonetnuli, odgonetnuti
		umilno	milo
		umin, umit	umijem, umjeti, znati
		urdina mu ni imel	nije mu imao tko zapovijediti
		ki dat	
		urehnjivat	ukrašavati
		ušel, uć	pobjegao, pobjeći
		ušli	pobjegli
		užala je zanjugat	znala je prigovoriti
		užali	običavali

V		
va	u	
vajat	valjati se	
vaje	odmah	
vaje je hitala	ovdje povraćala	
vajda	valjda	
vajer	u zrak	
vapor	brod	
vegnala, vgnat se	ugurala se, ugurati	
vela fuga	velika žurba	
Veloj šetemani	Velikom tjednu	
verdura	povrće	
vernje, vernja	košare, košara	
vernjica	okrugla košarica	
vernjiva se	vraća se	
ves veli	sav sretan	
vet	vijati žito, zračiti	
Vezem	Uskrs	
viher	vihor	
vjeni	uvaženi	
vilaz	ulaz	
vilaz ze dvi bandi	ulaz sa dvije strane	
višće, višća	vještice, vještica	
vlčeš, vlić	vučeš, vući	
vredit	slagati	
vrnjiva se	vraća se	
 Z		
zaatat	namignuti	
začevjenela	zacrvenila	
zamelkli	zašutjeli	
zamoženi	imućni	
		zaperli smo dvera
		zasprave
		za svoje šoldi
		zatakani
		zatoka
		zavojtoga
		zbudilo, zbudit
		zdavni
		zdehnula
		zdelga
		zijani
		z jednin duhon
		zlamenat se
		zluštran
		zmeknut se
		zvonit na anjelića
		 Ž
		žaknić
		žet
		žnjavit
		župica
		žvelto
		 zatvorili smo vrata
		zaista
		za svoj novac
		zalijepjeni
		drvena vrata na ogradi
		zbog toga
		probudilo, probuditi
		odavno
		izdahnula, umrla
		iz daljine, na odstojanju
		vika
		ovdje bez daha
		prekrižiti se
		izglancan do sjaja
		odmaknuti se
		poseban način zvonjenja označavao smrt djeteta
		 sjemeništarac
		žeti
		zgužvati
		strukirana kratka bluza
		brzo, hitro

Kazalo

Zahvale	6
Proslov	8
Nekoliko riječi uz fotografije u knjizi	22
Vili	36
Od tohorajčice do meknelčice	38
Tohoraj	41
Maličić	43
Prikatorij	45
Proševne	47
Vila kot' vila	48
Mora	53
Divojka mora	60
Maličić z roča	62
Kugina kuća	64
Četerdeset let pokore	72
Stala je kudlaku va vičeru	73
Viher	74
Tri maže	78
Sveti Maver	86
Zvonik	88
Tati	89

Medajica	91
Antona	98
Če će mertvomu žep?	100
Vela volta	106
Ćepa	109
Karbarus	116
Kudlak	117
Bjondo	118
Pop Bare i pršut	120
Mižerija	126
Gren pobirat lajna	127
Ovčice, moje drage	128
Zdeda	136
Mihovil Abramić	138
Katin tištament	148
Junak	151
Dodatak	158
Uz Štroligi Marije Kraljić	164
Beseda dvi o autorima	168
Manje poznate riječi i izrazi vrbničkoga govora	180

Nedjelja poslige mise, usmena predaja još živi u Vrbniku

GALERIJA
VRBNIK
CROATIA

Marija Kraljić - Petar Trinajstić

Štroligi

